

Oulun kestävän matkailun kehittämissuunnitelma

FCG Finnish Consulting Group Oy

11.12.2024

Älykäs ja uudistava matkailu Oulun seudulla -hanke

Tiivistelmä

Älykäs ja uudistava matkailu Oulun seudulla (STORe) -hankkeen tuella Oulussa toteutettiin kestävän kehittämisen toimintamallin pilotointi kolmelle erityyppiselle matkailukohteelle toimijoineen ja laadittiin Oulun kestävän matkailun kehittämissuunnitelma yhteistyössä matkailutoimijoiden ja matkailualan sidosryhmien kanssa 2024. Oulun matkailun strategiset tavoitteet rakentuvat kaupungin sekä kaupunkiseudun laajempien tavoitteiden ja kestävän kehityksen periaatteiden pohjalta, tukien elinvoimaisen ja houkuttelevan kaupunkiseudun ja sen matkailukohteiden kehittämistä. Oulun kaupunkistrategian mukaisesti matkailulla on keskeinen rooli kaupungin elinkeinojen kehittämisessä, ilmastotavoitteiden tukemisessa ja kansainvälisen vetovoiman vahvistamisessa. Kestävän matkailun kehittäminen on elinehto kestävälle matkailuliiketoiminnalle globaalien trendien, kasvavan matkailukysynnän ja valtakunnallisenkin matkailustrategian linjaamana.

BusinessOulu toimii matkailualueen ja -klusterin koordinoinnin veturina. Kestävyysoimia tulee ohjata tiedolla johtamisen periaatteella, jossa jatkuva tiedonkeruu ja seuranta luovat pohjan päätöksenteolle. Monialainen näkemys ja vuorovaikutteinen toimintamalli ovat välttämättömiä kestävyyden johtamisessa; työskentelyssä on tunnistettu tarve laajemman kestävän kehityksen koordinaatioryhmän perustamiselle ja toimenpiteitä, joilla kestävän matkailun osa-alueiden kehittämistä tuetaan sekä aluetasolla että matkailuyritysten tukena kestävyyden eri osa-alueilla. Keskeiset toimenpiteet liittyvät vastuullisuusjohtamiseen ja viestintään, matkailualan yhteistyöhön ja verkostoihin, koulutukseen ja tiedon lisäämiseen sekä tavoitteiden asetantaan ja seurantaan.

Summary

With the support of the Smart and Regenerative Tourism in the Oulu Region (STORe) project, a sustainable development operating model was piloted in Oulu for three different types of tourism destinations and its operators, and a development plan for sustainable tourism in Oulu was drawn up in cooperation with tourism operators and tourism industry stakeholders in 2024. The strategic goals of tourism in Oulu are built on the broader goals of the city and the region and the principles of sustainable development, supporting the development of a vibrant and attractive region and its tourist destinations. According to the City of Oulu Strategy, tourism plays a key role in developing the city's livelihoods, supporting climate goals and strengthening international appeal. The development of sustainable tourism is vital for sustainable tourism business, guided by global trends, growing tourism demand and the national tourism strategy.

BusinessOulu is the engine of coordination of the tourism region and tourism cluster. Sustainability measures should be guided by the principle of knowledge-based management, where continuous data collection and monitoring form the basis for decision-making. A multidisciplinary vision and interactive operating model are essential in sustainability management; The work has identified the need to establish a broader Sustainable Development Coordination Group and operations that support the development of sustainable tourism both at regional level and among tourism enterprises in different areas of sustainability. The key operations are related to responsibility management and communication, cooperation and networks in the tourism sector, training and increasing knowledge, as well as goal setting and monitoring.

Sisällys

Johdanto.....	1
Lyhenteet ja käsitteet	1
1. Kestävä matkailu.....	2
2. Maailmantilanne ja matkailu.....	6
2.1 Trendit ohjaavat kestäviin valintoihin	7
2.2 Suomen tavoitteet	8
3. Strategiset tavoitteet Oulun seudun matkailussa	10
3.1 Oulun kaupungin avainstrategiat	10
3.2 Oulun seudun matkailun master plan.....	12
3.3 Pohjois-Pohjanmaan alueelliset strategiat.....	13
3.3 Sidosryhmät.....	14
4. Kestävän matkailun tavoitteiden asettaminen alueilla	17
5. Kestävän matkailun kehittämissuunnitelman työprosessi	17
5.1 Toimintamallin pilottikohteet.....	18
5.1.1 Nallikari-Hietasaari	18
5.1.2 Sanginjoki.....	18
5.1.3 Virpiniemi	18
5.2 Toimintamalli	18
5.3 Pilottikohteiden erityispiirteet ja alueiden kehittymisen suunta	21
5.3.1 Kerätyt aineistot.....	23
5.3.2 Pilottien osallistujapalaute.....	24
6. Vaikuttavuus.....	25
6.1 Vastuullisuusjohtaminen	26
6.2 Vaikuttavuuden mittaaminen Oulun seudun matkailussa	27
7. Strategiset suositukset etenemiselle	29
7.1 Toimenpiteet ja ajoitus	31
7.2 Hankkeistus	33

Johdanto

Kestävä matkailu on noussut yhdeksi keskeiseksi teemaksi matkailutoimialalla. Kestävä matkailu ottaa huomioon nykyiset sekä tulevat taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset. Siinä huomioidaan matkailijoiden, toimialan, ympäristön ja lähiyhteisöjen tarpeet. UNWTO:n Agenda 2030 määrittelee globaalit kestävän kehityksen tavoitteet (SDG), joihin sisältyy kaikkiaan 17 eri osa-aluetta.

Älykäs ja uudistava matkailu Oulun seudulla (STORE) -hanke on seudullinen ryhmähanke, jonka tavoitteena on nostaa Oulun seutu yhdeksi kestävän matkailun tiedolla johdetuksi kansainväliseksi kärkikohteeksi Euroopassa.

Osana hanketta on laadittu Oulun kestävän matkailun kehittämissuunnitelma sekä toimintamalli. Kehittämissuunnitelmassa kuvataan kestävän kehityksen tavoitteet Oulun matkailussa sekä kehittämisen eri osa-alueet ja vaiheet. Suunnitelman lähtökohtia ja sisältöä on peilattu erityisesti kehittämistä linjaaviin strategioihin, Oulun matkailun tavoitteisiin ja matkailijaprofiileihin sekä Visit Finlandin määrittelemiin kansallisiin matkailun periaatteisiin.

Toimintamallin laadinnassa yhteistyötä ovat tehneet pilottikohteina toimineet Oulun seudun keskeiset matkailualueet - Nallikari, Virpiniemi ja Sanginjoki - joissa toimintamallin työtapoja on testattu yhdessä toimijoiden kanssa.

Lyhenteet ja käsitteet

ETIS – European Tourism Indicator System

ESG - Environmental, Social, Governance, vastuullisuusraportoinnin kriteerit

GSTC - Global Sustainable Tourism Council

IPCC - Intergovernmental Panel on Climate Change (hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli), jonka tehtävänä on koota ja arvioida ihmisen aiheuttamaa ilmaston lämpenemistä ja sen vaikutuksia koskevaa tieteellistä tietoa arviointiraportteihin.

Kestävä matkailu on matkailua, joka huomioi nykyiset ja tulevat taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ekologiset vaikutukset siten, että matkailijoiden, matkailuyritysten, matkailukohteiden, ympäristön ja paikallisväestön tarpeet on huomioitu nyt ja tulevaisuudessa.

Kuutoskaupungit – Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku ja Oulu – ovat Suomen kuusi suurinta kaupunkia. Näissä kaupungeissa asuu noin kaksi miljoonaa suomalaista eli yli kolmannes koko maan väestöstä.

SDG – Sustainable development goals = YK:n Agenda 2030 määrittelemät globaalit kestävän kehityksen tavoitteet, 17 kpl. UN Tourism on kehittänyt näistä matkailualalle soveltuvat tavoitteet.

Vastuullinen matkailun yritystoiminta on kestävää ja kannattavaa liiketoimintaa, jossa huomioidaan yrityksen suorat ja epäsuorat vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan ympäristöön ja ilmastoon.

1. Kestävä matkailu

Ilmastonmuutos, asetetut tavoitteet, globaalit matkailijamäärät

Ilmastonmuutos vaikuttaa kaikkeen elämään ja infrastruktuuriin maapallolla ja uhkaa sekä ihmisen että planeetan terveyttä ja elämän edellytyksiä. IPCC:n (YK:n alainen kansainvälinen ilmastopaneeli) mukaan 30-50 % maapallon maasta ja meristä tulee suojella ja ennallistaa, jotta ilmastonmuutosta pystyttäisiin hillitsemään. Sään ääri-ilmiöt yleistyvät, ja merissä tapahtuvat muutokset ovat etenkin merellisen Oulun kannalta kriittisiä.

Kestävän kehityksen määritelmä on saanut alkunsa YK:n Brundtlandin komission raportista vuodelta 1987, jossa kestävyys määriteltiin seuraavasti: Kestävä kehitys on kehitystä, "joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa" (Brundtland 1987). Suomen kestävä kehityksen toimikunta määritteli kestävä kehityksen vuonna 1994 seuraavasti: "Kestävä kehitys on jatkuvaa, ohjattua yhteiskunnallista muutosta eri aluetasoilla, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet" (Malaska, 1994, s. 3). Matkailualan pohdinnat kestävydestä ovat edistyneet vuosien varrella, ja nyt kestävä ja ei-estävä matkailun jaottelun sijaan pyritään kehittämään kaikesta matkailusta mahdollisimman kestävä ja vastuullista.

YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma, [Agenda 2030](#), hyväksyttiin vuonna 2015, ja kestävä kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, SDG) astuivat voimaan vuoden 2016 alussa. Matkailu mainitaan erityisesti tavoitteissa 8 - työllisyys ja kestävä taloudellinen kasvu, 12 - kestävä kulutus ja tuotanto ja 14 - meri ja vesistöjen käyttö. Seitsemässätoista tavoitteessa Maailman matkailujärjestö, UN Tourism (ent. World Tourism Organization eli UNWTO) tukee matkailutoimialaa kestävä matkailuliike-toiminnan tuottamisessa mm. tutkimuksen ja työkalujen avulla.

Kuva 1: Sustainable Development Goals/Kestävän kehityksen tavoitteet (kuva Wikipedia)

Global Sustainable Tourism Council (GSTC) on laatinut globaalit standardit kestäväälle matkustamiselle ja matkailulle. Se tarjoaa akkreditointia kriteerein, joilla matkailutoimijoiden pätevyys ja toimenpiteiden uskottavuus voidaan todeta, sekä hyväksyy tahot, jotka voivat sertifioida matkailutoimijoita. Visit Finland on GSTC:n jäsen. Monialaisena matkailu niveltyy moneen toimialaan. Matka- ja toimitusketjut ovat laajoja ja pitkiä, minkä vuoksi myös vaikutukset ovat moninaisia. Jotta matkailun vaikutuksia voitaisiin tarkastella kokonaisvaltaisesti, niitä on syytä tarkastella kestävyiden kolmen eri ulottuvuuden, sosiaalisen, kulttuurisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyiden kautta. Lisäksi tulee tarkastella poliittista kestävyttä, jonka nähdään yleensä olevan vaikuttava tekijä kaikkien muiden osa-alueiden taustalla, eikä sitä aina erotella omana osa-alueenaan. Matkailun ei voida katsoa olevan kestävä, ellei kaikkien osa-alueiden kestävyys toteudu. Siten Oulun matkailun kestävä kehityksen tavoitteiden suunnitelmassa tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan laaja-alaisesta näkökulmasta.

Sosiaalinen kestävyys

Sosiaalinen kestävyys ilmentää sitä, miten eri asiat vaikuttavat yksilön elämään osana yhteisöä ja miten hyödyt ja haitat jakautuvat oikeudenmukaisesti. Sosiaaliset vaikutukset kohdistuvat paikallisiin asukkaisiin ja vielä laajemmin tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin. Myönteisiä vaikutuksia voivat olla esimerkiksi paikallisten työllistyminen, infrastruktuurin parantuminen kaupungeissa ja virkistyskohteissa sekä palveluiden monipuolistuminen. Sosiaalisen kestävyiden rajat on rikottu monissa Euroopan suurkaupungeissa, kun paikallisten asumis-, asiointi- ja virkistysrauha on häiriintynyt. Suomessa matkailun sosiaalista hyväksyttävyyttä on koeteltu esimerkiksi Rovaniemellä talvisesongin aikaan.

Kestävyiden ja vastuullisuuden todentaminen on tärkeää myös sijoittajille ja muille sidosryhmille. Toimijoilla, jotka panostavat kestävään kehitykseen, on paremmat edellytykset houkutellessa enemmän investointeja ja yhteistyökumppaneita.

Kulttuurinen kestävyys

Kulttuurinen kestävyys on yhteisöjen historian, identiteetin ja tapojen kunnioittamista sekä kulttuurisen monimuotoisuuden edistämistä. Matkailupalveluissa ja -tuotteissa se näkyy paikallisen kulttuurin aitona ja totuudenmukaisena esittämisenä ja käyttönä, johon osallistetaan kulttuuritoimijoita, käsityöläisiä ja alueen asukkaita. Kulttuurista kestävyttä voidaan mitata laadullisin menetelmin, mittareina esimerkiksi paikallisperinteitä (pukeutuminen, kieli, musiikki, uskonto) harjoittavien paikallisasukkaiden määrä, kulttuuriaktiviteettien ja perinnetapahtumien määrä ja perinteisiä käsitöitä, tapoja ja taitoja harjoittavien paikallisten määrä (prosenttiosuus kokonaismäärästä) (Veijola & Kyryö, 2020. UNWTO, 2004 mukaan).

Taloudellinen kestävyys

Kestävä talous on edellytys yhteiskunnan keskeisille toiminnoille. Taloudellinen kestävyys liittyy myös esimerkiksi työllisyyden kasvuun ja taloudellisesta kasvusta mahdollisesti aiheutuvien kielteisten vaikutusten huomiointiin. Matkailun taloudelliset vaikutukset koskevat suuria kaupunkeja ja matkailukeskittymien pienempiä paikkakuntia sekä kohteita. Matkailun avulla voidaan monipuolistaa elinkeinorakennetta ja työllistää harvaan asuttujen seutujen asukkaita, kulttuuritoimijoita tai esimerkiksi ruokatuottajia. Taloudellista kestävyttä voidaan parantaa ympärivuotisuutta lisäämällä ja matkailijoiden viipymiä pidentämällä unohtamatta tasapainoa muiden kestävyiden osa-alueiden kanssa. Kestävä matkailu houkuttelee matkailijoita, jotka ovat valmiita käyttämään enemmän rahaa ja matkustavat myös sesonkien ulkopuolella. Kestävyteen ja vastuullisuuteen panostaminen on myös liiketoiminnallisesti järkevää ja voi toimia merkittävänä kilpailuetuna. Yhä useammat matkailijat

arvostavat ympäristöystävällisiä ja vastuullisia palveluita, mikä voi houkutella uusia asiakkaita ja samalla parantaa kohteen ja yritysten mainetta. Kestävyysoimet kuten energiatehokkaat ratkaisut ja kiertotalouden hyödyntäminen voivat tuoda merkittäviä kustannussäästöjä.

Ekologinen kestävyys

Matkailun ekologisia vaikutuksia aiheuttavat eniten siirtymät kohteisiin sekä majoituksesta ja ruoasta johtuvat päästöt ja jätteet. Matkailutoimintoihin käytetään runsaasti luonnonvaroja ja resursseja (esim. makea vesi). Matkailun globaali hiilijalanjälki on noin 8 % globaaleista kasvihuonepäästöistä. Negatiivisia vaikutuksia pyritään vähentämään erilaisilla ympäristöohjelmilla, joita toteuttamalla yritykset voivat tarttua haasteisiin valmiiksi suunniteltuja prosesseja noudattamalla ja sertifioitua. Ekologisia vaikutuksia huomioidaan myös valtakunnallisissa ohjelmissa, joita on mm. Visit Finlandilla (Sustainable Travel Finland), Metsähallituksella ja Unescon maailmanperintökohteilla. Matkailu kohdistuu usein alueille, jossa luonto on hauras tai altis vaikutuksille, kuten meret, rannat ja metsät. Oulun sijainnissa meri ja suojelualueet ovat erityisesti huomioon otettavia seikkoja ekologista kestävyyttä edistäessä.

Poliittinen kestävyys

Poliittisen kestävyden katsotaan usein olevan vaikuttava tekijä muiden osa-alueiden takana, ja siitä puhutaan usein vain epäsuorasti toimenpiteiden tai vastuutahojen muodossa. Matkailun suunnittelua ja päätöksentekoa ohjaavat kuitenkin poliittiset elimet. Suuressa kuvassa valtio antaa matkailun kehittämiselle raamit. Matkailun päätöksenteko on hajautunut moniin poliittisiin elimiin. Poliittinen kestävyys tarkoittaa matkailusta saatavien hyötyjen jakautumista tasaisesti yhteiskunnassa, heikommissa asemassa olevien sidosryhmien huomioimista matkailuun liittyvissä asioissa ja matkailun oikeudenmukaisuutta. Poliittinen kestävyys liittyy kunnissa ja maakuntatasolla maankäyttöön, kaavoitukseen, liikenneyhteyksiin ja mahdolliseen toimintojen vyöhykkeistämiseen, jotka osaltaan linjaavat matkailun kehittymistä.

Kestävän rahoituksen taksonomian ja vastuullisuusraportoinnin vaatimukset

Taksonomia on kestävän rahoituksen luokittelu-järjestelmä, jonka tavoitteena edistää EU:n ympäristö-tavoitteiden saavuttamista ja vihreää siirtymää ohjaamalla rahoitusta kestäviin kohteisiin. Siinä on keskeistä ns. DNSH (Do No Significant Harm, ei merkittävää haittaa) -periaate, jonka tarkoittaa, että rahoitettava toiminta ei saa aiheuttaa haittaa yhdellekään EU:n kuudesta ympäristötavoitteesta.

Varsinainen raportointivelvollisuus koskee tässä vaiheessa pankkeja, vakuutusyhtiöitä ja sijoittajia sekä isoja pörssiyrityksiä. Taksonomiaan liittyvää ohjeistusta ja velvoitteita kuitenkin täydennetään jatkuvasti, joten muidenkin yritysten kannattaa olla hereillä. Taksonomia sovelletaan myös EU-rahoitteisissa hankkeissa ja investoinneissa.

Kuva 2: EU:n kuusi ympäristötavoitetta (Euroopan komissio)

ESG (Environmental, Social, Governance) on vastuullisuusraportointia, jonka avulla voidaan tarkastella, miten yritykset ja organisaatiot kohtelevat ympäristöä ja ihmisiä tai sitä, miten organisaatioita johdetaan (taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset). Vastuullisuusraportointi tukee yrityksiä riskienhallinnassa ja prosessien parantamisessa sekä lisää toiminnan läpinäkyvyyttä asiakkaille ja muille sidosryhmille. Se vaikuttaa myös yritysten kilpailukykyyn ja mahdollisuuksiin pysyä osana laajempia toimitusketjuja. Tällä hetkellä raportointivelvollisuus koskee erityisesti suuria yrityksiä ja pörssiyhtiöitä, mutta EU:n vuoden 2024 lopussa voimaan astunut kestävyysraportointidirektiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) laajentaa velvoitetta merkittävästi. Raportointivelvollisuus voi epäsuorasti koskea myös pienempiä yrityksiä esimerkiksi alihankintaketjujen kautta, sillä suuret yritykset edellyttävät kumppaneiltaan ja alihankkijoiltaan tarkempaa vastuullisuusraportointia. Vastuulliset yritykset ja toimijat saavat rahoitusta paremmilla ehdoilla ja hinnalla, ja sama koskee vakuutusten hankkimistakin. Kunnat voivat ESG:n kautta tarkastella kestävyysnäkökulmia laajasti esimerkiksi matkailun toimintaympäristöön liittyvien investointipäätösten yhteydessä.

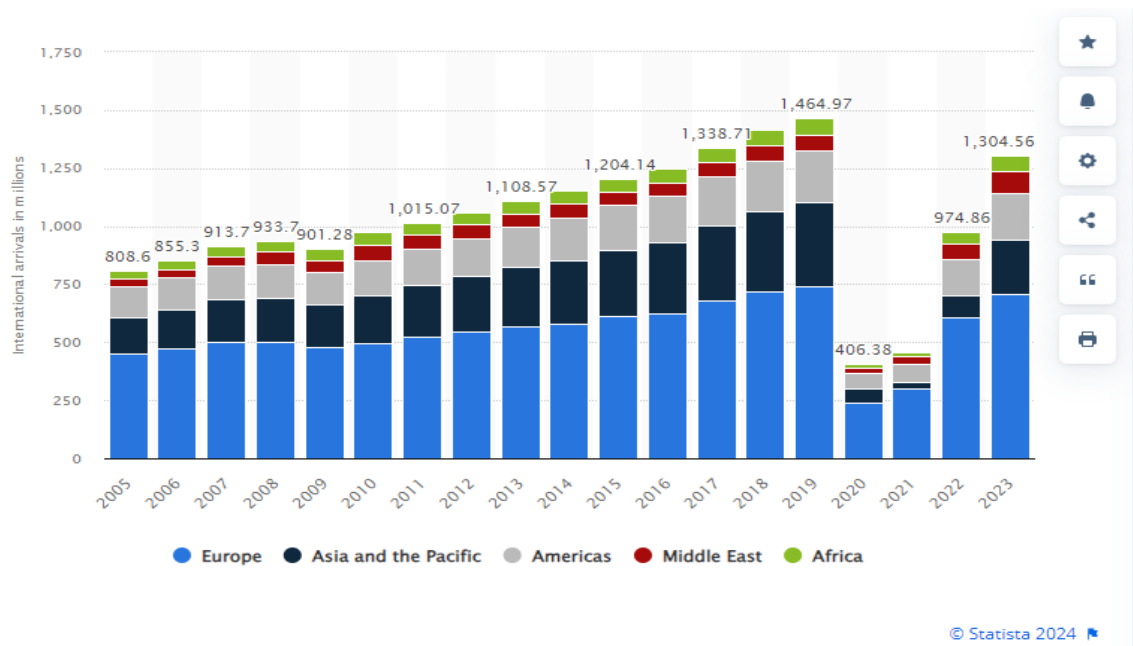

2. Maailmantilanne ja matkailu

Globaalisti matkailu on ollut kasvava toimiala jo kauan. Vuonna 2024 kuluttajat pitävät matkailua tärkeänä elinkustannusten noususta ja erilaisista matkailun esteistä huolimatta. Useissa Euroopan maissa on vuonna 2024 jo ylitetty pandemiaa edeltävän vuoden 2019 matkailutulo tai ainakin saavutettu sitä edeltävä taso. Suomen matkailu toipuu Visit Finlandin selvitysten mukaan pandemiasta hitaampien maiden joukossa osin myös Ukrainan sodan mukanaan tuomien negatiivisten vaikutusten vuoksi. Liikematkailu on kokenut suuren muutoksen pandemiavuosina, kun on siirrytty etätapaamisiin, ja yrityksissäkin keskitytään vain välttämättömään liikematkustamiseen, jossa osasyynä voi olla matkustamiseen liittyvien päästöjen vähentäminen.

Työn ja vapaa-ajan yhdistävä matkustus yleistyy (bleisure), ja sen volyymin odotetaan Euromonitorin mukaan nousevan 300 miljardiin dollariin vuonna 2024. Suomessa koettiin ennen pandemiaa matkailun ennätysvuosi, kun ulkomainen matkailukysyntä kasvoi 8 % vuosivauhdilla ja matkailun osuus BKT:stä oli noin 2,7 % sekä matkailun kokonaiskysyntä 16,3 miljardia euroa. Suomen alueista Uusimaa on vetovoimaisin. Sen lisäksi matkailukysyntä painottui vuonna 2021 Pirkanmaalle (8 %), Varsinais-Suomeen (8 %) ja Lappiin (7 %). Ulkomainen matkailukysyntä väheni pandemian aikana eniten Lapissa, joka kuitenkin on toipunut pandemian jälkeen muita Suomen alueita nopeammin.

Matkailijamäärät ovat kasvaneet jatkuvasti lukuun ottamatta globaaleja kriisejä kuten Covid19-pandemiavuosia. Matkailulla on kuitenkin taipumus toipua globaaleista kriiseistä nopeasti.

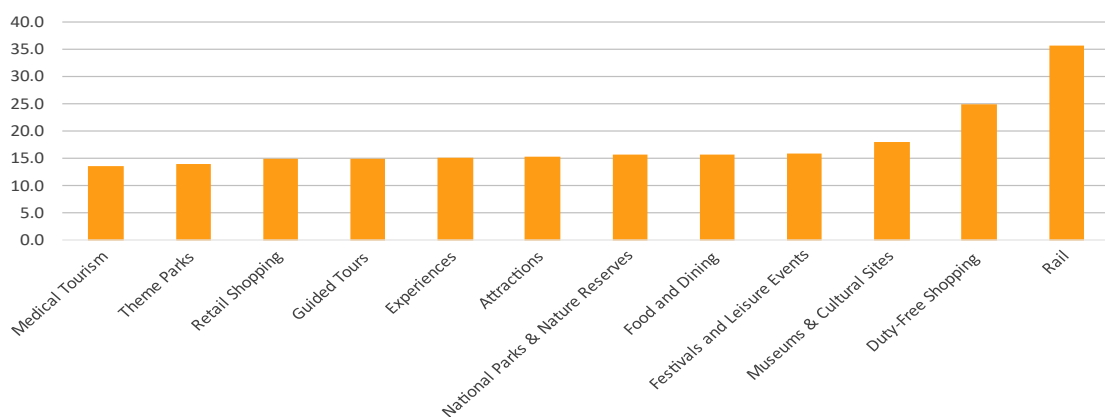
Kuva 3. Kansainväliset saapumiset 2005-2023 (Statista 2024)

2.1 Trendit ohjaavat kestäviin valintoihin

Euromonitorin mukaan junamatkailu on yksi suurimpia matkailuteemoja vuonna 2024. Ostosten lisäksi myös kulttuurimatkailun odotetaan kasvavan muita teemoja nopeammin. Tämä on Oulun seudun näkökulmasta erinomaista, sillä Oulu on saavutettavissa junalla ja yhteydet Ruotsin puolelle ovat paranemassa, kun raideyhteys Tornioista Haaparantaan saadaan auki. Oulu on myös Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2026. Kulttuuripääkaupunkivuoden aktiviteettien säilyttämisessä matkailullisena vetovoimana teemavuoden jälkeen mahdollistaa kiinnostuksen jatkumisen kulttuurimatkailuun Oulun seudulle. Myös erilaisissa tapahtumissa on matkailullista potentiaalia.

Fastest Growing Travel Categories in the World - Value 2023-2024

% growth 2023-2024

Source: Euromonitor International - Passport Travel
Note: Fixed 2023 exchange rates at constant prices

EUROMONITOR
INTERNATIONAL

Kuva 4. Nopeimmin kasvavat matkailun kategoriat maailmassa 2023-2024 (Euromonitor International)

American Expressin laatiman The 2024 Global Travel Trends -raportin mukaan urheilumatkailu erilaisiin tapahtumiin on vuonna 2024 kolmen trendin kärjessä unelmakohteeseen tehtävän ”suuren unelmamatkan” ja yksilömatkojen lisäksi.

Nousevia teemoja ja trendejä kestävässä matkailussa ovat erityisesti hidas matkustaminen (Slo-Mo) ja uudistava matkailu (regenerative tourism). Hidas matkustaminen suosii lentomatkustamisen sijaan ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja kuten junia ja busseja, mikä vähentää matkailun aiheuttamia hiilidioksidipäästöjä. samaan aikaan hidas matkailu kannustaa matkailijoita viettämään enemmän aikaa yhdessä paikassa, mikä tukee paikallisia yrityksiä ja niiden taloudellista kestävyttä. Uudistavan matkailun osalta korostuvat. Innovatiivinen ennallistaminen ja haittojen ehkäisy, osallisuus ja paikallisyhteisön merkitys. Matkailijan näkökulmasta uudistavan matkailun voi määritellä tarkoittavan matkailua, jossa matkailija kohteessa vieraillessaan jättää kohteen paremmaksi paikaksi kuin ennen vierailuaan.

Lähi- ja lyhytlomat (staycation, microcation) ovat myös pitkään olleet pinnalla, mikä vähentää osaltaan kohteeseen matkustamisen ilmastovaikutuksia. Muita kestävyttä edistäviä trendejä ovat esimerkiksi aitouden etsiminen matkakohteista (sense of place) sekä lähiruuuan nouseva arvostus.

Uusimmat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että kestävyys on yhä tärkeämpi tekijä matkailijoiden valinnoissa. On huomioitava, että matkailijat ovat yhä tietoisempia ympäristövaikutuksista ja haluavat tehdä vastuullisia valintoja. Visit Finlandin [raportissa](#) nostetaan esille kestävä matkailu yhtenä kolmesta merkittävästä matkailualan kehitykseen vaikuttavasta megatrendistä. Tämä trendi näkyy erityisesti Keski-Euroopan markkinoilla, kuten Saksassa ja Ranskassa, missä kestävyydellä on merkittävä vaikutus matkailijoiden ostopäätöksiin. Visit Finland nostaa esiin nousevana myös Coolcation -trendin eli matkakohteen valinnan Euroopan viileämmistä kohdemaista.

Digitaalisuus on olennainen osa kestävyttä. Se edistää paikallisten palveluiden ja elämysten löydettävyyttä ja mahdollistaa vastuullisiin tuotteisiin ja palveluihin liittyvää markkinoinnin paremman kohdistamisen (Kestävän matkailun tila, Visit Finland 2022).

Entistä enemmän nousee esille myös yhdenvertainen matkailu (inclusive tourism). Yhdenvertainen, kaikille suunnattu matkailu palvelee kaikkia kuluttajaryhmiä, jotta nämä voivat tasa-arvoisesti kokea ja saavuttaa mahdollisimman monipuolisia matkailuelämyksiä. Yhdenvertaisuuden kehittäminen edellyttää yhteistä sosiaalista vastuuta, jossa yritykset, julkinen sektori ja yhdistykset toimivat yhdessä kestävyden tavoitteiden saavuttamiseksi.

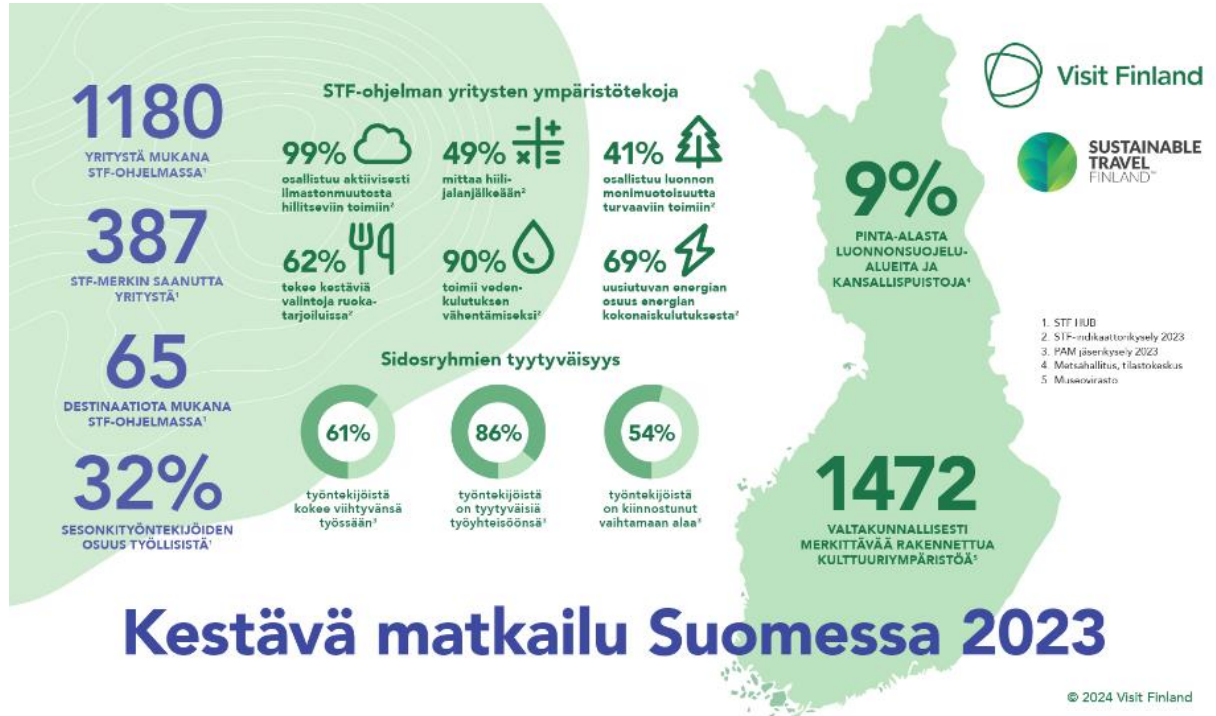
2.2 Suomen tavoitteet

Suomi on sitoutunut EU:n päätöksen mukaisesti vähentämään merkittävästi hiilipäästöjään seuraavien vuosikymmenten aikana. Suomen maamarkkinoinnista vastaava Visit Finland edistää Suomen kiinnostavuutta kansainvälisesti kestävästä ja houkuttelevana matkakohteena ja edesauttaa yritysten, yritysryhmien ja matkailualueiden kestävästä kansainvälistä kasvua.

Visio: ”Suomi on johtava kestävä matkailun kohdema ja tiedostavan matkailijan ykkösvalinta.”

Vastuullisuus on matkailuyritykselle jatkossa yhä tärkeämpi tapa toimia, ja kestävien valintojen näkyminen asiakkaan kosketuspinnassa on edellytys kilpailukykyiseen, pitkäjänteiseen liiketoimintaan. **Tutkimukset osoittavat, että vastuullisesti toimivien yritysten asiakastyytyväisyys ja koettu laatutaso ovat korkeampia kuin yrityksissä, missä vastuullisuustoimia ei tehdä.** Yritykset saavat myös merkittäviä kustannussäästöjä energia ja materiaalisäästöjen kautta. (Visit Finland, 2024)

Visit Finland rohkaisee matkailuyrityksiä ja -toimijoita järjestelmälliseen kestävyystyöhön Sustainable Travel Finland ohjelman avulla. Se on käytännönläheinen prosessi, jossa autetaan kiinnittämään huomiota kestävyysasioihin monipuolisesti ja tarjotaan työkaluja ja tukea kestävyystoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Visit Finland tarjoaa sertifioituille toimijoille parempaa näkyvyyttä kansainvälisessä markkinoinnissaan.

Kuva 5: Kestävän matkailun valtakunnallinen tilanne 2023 (Visit Finland)

3. Strategiset tavoitteet Oulun seudun matkailussa

Oulun matkailun strategiset tavoitteet rakentuvat kaupungin sekä kaupunkiseudun laajempien tavoitteiden ja kestävän kehityksen periaatteiden pohjalta, tukien elinvoimaisen ja houkuttelevan kaupunkiseudun ja sen matkailukohteiden kehittämistä. Oulun kaupunkistrategian mukaisesti matkailulla on keskeinen rooli kaupungin elinkeinojen kehittämisessä, ilmastotavoitteiden tukemisessa ja kansainvälisen vetovoiman vahvistamisessa. Oulun kaupunki pyrkii vahvistamaan asemaansa Suomen yritysmyönteisimpänä kansainvälisenä kasvukeskuksena ja tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä. Kaupungin oma strategia yhdistyy muiden matkailun kehityksestä vastaavien tahojen tavoitteisiin, kuten paikallisten yritysten, kulttuuritoimijoiden sekä alueellisten ja kansallisten matkailuorganisaatioiden linjauksiin. Yhteistyön rooli on merkittävä, sillä Oulun matkailustrategian menestys edellyttää saumattomia yhteistoimintamalleja ja toimien synkronointia eri toimijoiden välillä. Oulun päivityksessä oleva elinkeinopoliittinen ohjelma painottaa matkailun osalta saavutettavuutta, kestävän kehityksen edistämistä, sekä uusien ja vastuullisten investointien houkuttelemista. Näiden painopisteiden ohella keskeisiksi teemoiksi nousevat kansainvälisyyden lisääminen, ja vetovoimaisen kaupunkiseudun kehittäminen. Näin matkailun strategiset tavoitteet tukevat kaupungin visioita ja missioita sekä vastaavat matkailualan kehittyviin tarpeisiin, ilmastotavoitteisiin ja globaalien matkailutrendien vaatimuksiin.

3.1 Oulun kaupungin avainstrategiat

Oulun nykyisen kaupunkistrategian painopisteet ovat:

- Oulu on Suomen yritysmyönteisin kansainvälinen kasvukeskus
- Oulu2026 vahvistaa veto- ja pitovoimaa
- Oulu on hiilineutraali 2035
- Sivistys rakentaa kestävää ja kansainvälistä Oulua
- Oulussa jokaisella on mahdollisuus elää terveellistä ja turvallista elämää
- Oulussa on vaikuttavat palvelut, kestävä talous ja hyvinvoiva henkilöstö

Matkailutoiminnalla on merkittävä rooli Oulun seudun elinvoiman kehittämisessä, sillä se tukee sekä paikallista yritystoimintaa että kulttuurista ilmastomuutosta, joka edistää kansainvälistä houkuttelevuutta ja vahvistaa alueen identiteettiä. Matkailu yhdistää paikalliset yritykset, kulttuuriset voimavarat ja yhteisöt, mahdollistaen monialaista yhteistyötä. Tämä yhteistyö on keskeistä myös kaupungin hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisessa, sillä vastuullisesti suunniteltu matkailutoiminta voi edistää ympäristöystävällisiä käytäntöjä, kuten kestävää liikkumista ja luonnonvarojen säästeliästä hyödyntämistä. Lisäksi laadukas koulutus on tärkeä elementti, sillä se varmistaa matkailualan osaamisen jatkuvan kehittymisen ja tukee kestävä matkailun kasvua.

Kaupunkistrategiaa toteutetaan useiden eri ohjelmien ja suunnitelmien kautta. Keskeisimpiä ovat ympäristöohjelma, ilmastotyön tiekartta, elinkeinopoliittinen toimenpideohjelma ja Oulu2026-kulttuuriohjelma. Ohjelmien määrä tippunee tulevalle valtuustokaudella, ja on erittäin olennaista, että kestävä kehityksen periaatteet matkailussa tulevat huomioiduksi tulevaisuuden ohjelmissa. Oulun kaupunki on tarttunut toimeen jo liittymällä Visit Finlandin Sustainable Travel Finland ohjelmaan ja saanut ensimmäisenä Suomen kuutoskaupungeista STF merkin sitouduttuaan kestävä matkailun kehittämiseen.

Oulun ympäristöohjelma sisältää konkreettisia tavoitteita, kuten hiilineutraalisuuden saavuttaminen ja luonnon monimuotoisuuden suojelu, jotka kytkeytyvät suoraan kestävä matkailuun. Matkailun alalla painotetaan ympäristöystävällisiä liikkumistapoja, resurssitehokasta energiankäyttöä ja luontokohteiden saavutettavuuden parantamista vastuullisesti. Kaupungeilla on merkittävä rooli valtioiden ilmastotavoitteiden saavuttamisessa maailmanlaajuisesti. Tavoitteiden asettamista ohjaa mm. eurooppalainen ilmastolaki Oulun kaupungin ympäristöohjelma on yksi toteuttamisohjelmista, joka sisältää kaupungin lähivuosien ympäristö- ja ilmastotavoitteet sekä niihin johtavat toimenpiteet. Oulun kaupungin ympäristöohjelman painopisteet ovat

- Kaupunkimme kehittyä kestävästi (kestävä kaupunkisuunnittelu, ympäristöystävällinen liikkuminen ja hiilineutraali rakentaminen)
- Toimimme resurssiviisaasti (tehokas energiankäyttö, hiilineutraali energiantuotanto, toimiva kiertotalous)
- Luonto on voimavaramme (luonto on kaikkien saavutettavissa, ilmastomuutokseen sopeutuminen, turvallinen, terveellinen ja viihtyisä elinympäristö ja monimuotoinen luonto, jossa vesistöjen hyvä ekologinen tila)
- Edistämme ympäristövastuullisuutta (ympäristövastuulliset oululaiset, kestävät toimintatavat kaupunkikonsernissa ja kestävä hankinnat)

Painopisteet ovat tärkeitä myös matkailutoimialan kannalta, ja siinä erityisesti matkailutoimintojen sijoittuminen matkailualueella, ympäristöystävällinen liikkuminen matkailukohteisiin, kestävä energian käytön mahdollisuudet, luontokohteiden saavutettavuus ja monimuotoinen luonto.

Ilmastotyön tiekartta keskittyy ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja sopeutumiseen. Se sisältää toimenpiteitä, jotka tukevat matkailualan vähähiilisyyttä, esimerkiksi liikenteen päästöjen vähentämistä ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä. Merkittävimmät riskit Oulussa liittyvät lämpötilan ja

ekosysteemin muutokseen sekä vesistöihin ja vesien hallintaan. Ekosysteemimuutokset vaikuttavat elinkeinoihin, kuten maa- ja metsätalouteen, rakentamiseen ja matkailuun. Oulun kaupunki haluaa edistää matkailualan menestystä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Ilmastotyön tiekartta nostaa esiin mm. liikenteen päästöjen vähentämistarpeen rohkeilla ja ennakkoluulottomilla päätöksillä ja toimenpiteillä.

Elinkeinopoliittinen toimenpideohjelma 2022-2027 korostaa saavutettavuutta, kansainvälisen matkailun edistämistä sekä ympäristövastuullisuutta, jotka ovat tärkeitä kestävän matkailun periaatteiden edistämiseksi. Ohjelma tukee myös matkailun ekosysteemin kehitystä ja investointien houkuttelua kestävin perustein. Oulun elinkeinopoliittisen kehittämisohjelman 2022-2027 painopisteissä on myös matkailualalle ja kestävän matkailun edistämiseksi tärkeitä teemoja, kuten saavutettavuus, kansainvälisen vientitoiminnan edistäminen ja markkinoinnin tuki, yhteistyö ja verkostot, kaupungin toimijoiden saumaton yhteistyö ja vuorovaikutus yrityskentän kanssa, osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen esim. nuorten ja kansainvälisten osaajien avulla sekä uusien yritysten monipuolinen tukeminen. Elinkeinopoliittinen toimenpideohjelma päivitetään kevään 2025 aikana.

Oulu2026-kulttuuriohjelma liittyy kulttuuripääkaupunkihankkeeseen, ja siinä huomioidaan kulttuuristen ja ekologisten arvojen merkitys matkailulle. Oulu2026 pyrkii houkuttelemaan kansainvälisiä vierailijoita kestävin menetelmin ja tukee ympäristötietoisien kulttuuritapahtumien järjestämistä.

Kaupunkistrategian päivitystyö käynnistyy kevään 2025 kuntavaalien jälkeen. On toivottavaa ja suotavaa, että tämän raportin havainnot otetaan huomioon strategian päivitystyössä.

3.2 Oulun seudun matkailun master plan

Master plan -suunnitelmassa 2030 linjataan Oulun seudun matkailun yhteinen tahtotila: Oulun seudusta halutaan rakentaa kansainvälisesti houkutteleva pohjoisen matkailun keskus, joka on ympärivuotinen ja kansainvälisesti kasvava. Matkailuelämykset halutaan mahdollistaa älykkääksi ja kestäväksi.

Yhteisenä tavoitteena on veto- ja pitovoimainen, tulevaisuusorientoitunut Oulun seutu, kansainvälinen matkailukohde, joka aikaansaa kestävä kasvua ja hyvinvointia.

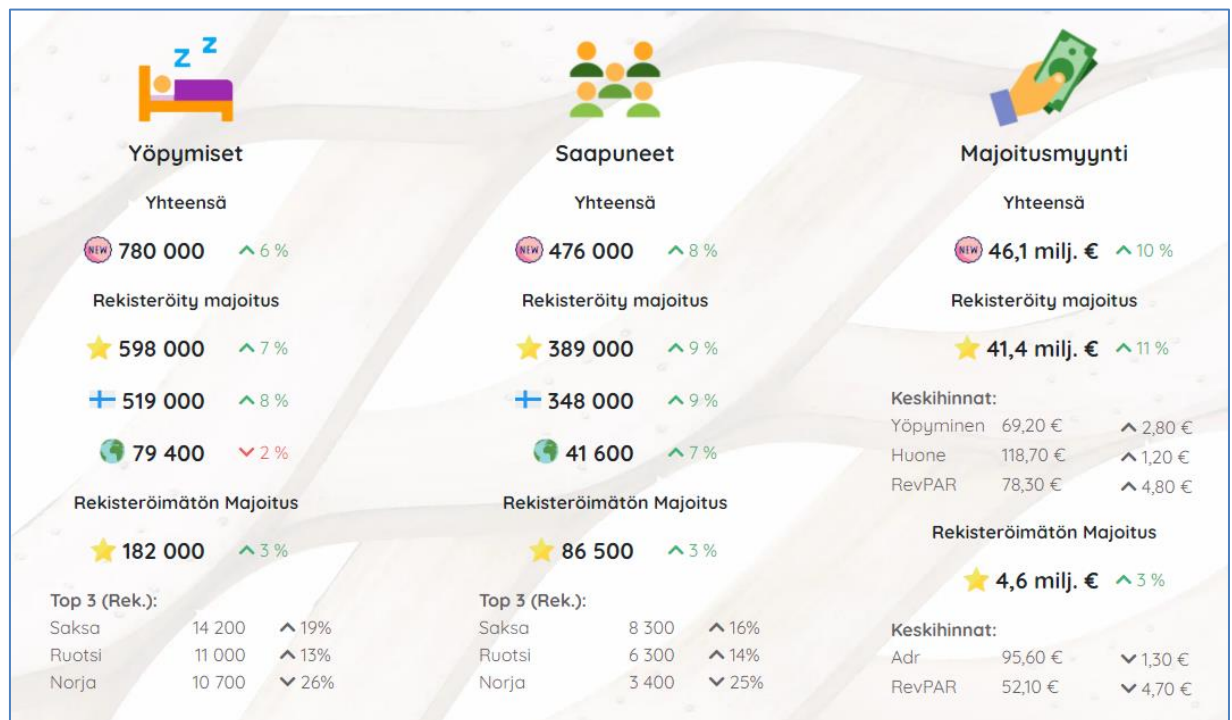
Strategiset painopisteet, joihin panostetaan vuoteen 2030 ovat:

- Saavutettavuus & infra
- Kansainväliset markkinat
- Tuotteistaminen ja ostettavuus
- Viestintä & markkinointi

Strategiset painopisteet niveltävät kestävän kehityksen tavoitteisiin mm. tavoite 11, Kestävät kaupungit ja yhteisöt, sisältää saavutettavuuden ratkaisuja ja infran parannuksia. Tavoite 17 sisältää kumppanuuksien vahvistamista ja sidosryhmätyöskentelyä yhdessä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoite 1, Köyhyyden vähentäminen, sisältää työpaikkojen ja palveluntuotannon mahdollisuudet, erityisesti mikro- ja pienyrityksille ja tavoite 2, Ei nälkää, sisältää mm. kestävän ruokatuotannon tavoitteita ja lähiruokaa.

Matkailu Ouluun on ollut kasvusuuntaista koronavuodesta 2020 lähtien, vaikkei 2019 vuoden kävijämääriin (rekisteröityjä yöpymisiä 644 000) ole vielä ylletty. Ulkomaisia matkailijoita on ollut eniten

Saksasta, Ruotsista ja Norjasta viime vuosina. Kansainvälisten asiakaskohderyhmien tavoittaminen on oleellista kasvutavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän Oulussa on hyviä mahdollisuuksia juuri nyt pian toteutuvan Euroopan kulttuuripääkaupunki vuoden 2026 vuoksi.

Kuva 6. Majoitustilastot 2023, rekisteröidyt ja rekisteröimättömät majoitusliikkeet sekä muutokset samaan ajankohtaan vuotta aiemmin. (Visitio.io)

3.3 Pohjois-Pohjanmaan alueelliset strategiat

Pohjois-Pohjanmaan kestävä kehitys matkailuun liittyvät strategiat ja ohjelmat keskittyvät pääasiassa alueen luonnonvarojen kestäväan käyttöön, ilmastotavoitteisiin, elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja matkailun kehittämiseen ekologisesti kestävin periaattein. Keskeisiä strategioita ja ohjelmia, jotka tukevat kestävä matkailua Pohjois-Pohjanmaalla ovat maakuntastrategia, ilmasto- ja energiastrategia, matkailustrategia, elinkeinojen kehittämisohjelma ja monimuotoisuusstrategia.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntastrategia, joka määrittelee alueen pitkän aikavälin kehitystavoitteet ja painottaa kestävä kasvua, elinvoimaisuutta sekä ilmastotavoitteiden edistämistä. Strategia pyrkii tukemaan matkailua, joka perustuu alueen ainutlaatuisiin luontoarvoihin, kulttuuriperintöön ja kestävä kehityksen periaatteisiin. Tämä luo perustaa matkailun kehittämiselle alueella ympäristöystävällisesti ja paikallisia resursseja kunnioittaen.

Pohjois-Pohjanmaan ilmasto- ja energiastrategia, sisältää konkreettisia tavoitteita ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja energiatehokkuuden parantamiseksi, joilla on suora vaikutus matkailuun. Matkailun osalta tämä tarkoittaa esimerkiksi vähäpäästöisiä liikkumisratkaisuja, uusiutuvan energian käyttöä matkailukohteissa ja energiankulutuksen vähentämistä. Strategia tukee myös alueellisten ilmastotavoitteiden saavuttamista, mikä on keskeistä kestävä matkailun kannalta.

Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategia keskittyy erityisesti luonnon- ja kulttuurimatkailun kehittämiseen kestävästi. Se korostaa vastuullisen matkailun edistämistä, luonnonvarojen kestävä käyttöä ja ympäristöystävällisten matkailupalvelujen kehittämistä. Strategian tavoitteena on lisätä

alueen houkuttelevuutta kansainvälisesti ja luoda uusia matkailutuotteita, jotka tukevat paikallista taloutta ja kunnioittavat luonnonympäristöä.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeinojen kehittämissuunnitelmassa matkailu nähdään yhtenä tärkeänä kasvualana, ja ohjelma tukee matkailuelinkeinon kasvua alueella kestävä kehityksen periaatteita noudattaen. Erityisesti matkailuyritysten tukeminen, yhteistyön edistäminen paikallisten toimijoiden kanssa ja kansainvälisille markkinoille pääsy ovat keskeisiä teemoja. Ohjelmassa painotetaan myös matkailun positiivista vaikutusta alueen elinvoimaan ja työllisyyteen.

Pohjois-Pohjanmaan luonnon monimuotoisuusstrategia pyrkii suojelemaan alueen luonnon monimuotoisuutta ja luomaan puitteet kestäväälle luonnonkäytölle, mikä on erityisen tärkeää matkailussa. Alueen luonnon monimuotoisuus on keskeinen vetovoimatekijä matkailulle, ja strategia tukee matkailukohteiden vastuullista käyttöä ja suojelua, jotta luonnonvarat säilyvät myös tuleville sukupolville.

Näiden strategioiden avulla Pohjois-Pohjanmaa pyrkii kehittämään matkailua kestävästi, huomioiden niin ilmasto- ja ympäristötavoitteet kuin alueen elinvoimaisuuden ja taloudellisen kasvun. Strategiat tukevat matkailualan kehittymistä vastuullisesti ja korostavat alueen ainutlaatuisen luonnon ja kulttuurin merkitystä kestävä matkailun lähtökohtina

Matkailuala on huomioitu myös Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartassa: Sähköisen liikenteen saavutettavuuteen liittyvä kehittäminen, matkailukeskukset, kansallispuistot ja matkailutiet huomioiden ja luonnonvarojen kestäväan käyttöön pohjautuvien tuotteiden ja liiketoiminnan kehittäminen yhteistyössä.

3.3 Sidosryhmät

Vaikuttavien kestävä kehityksen tavoitteiden asettamiseksi ja toimenpiteiden toteuttamiseksi seudullisesti tarvitaan tahoja ja toimijoita eri tasoilla. SDG-työskentely edellyttää onnistuakseen valmiutta eri tasoilla.

Kuva 7: Kestävän matkailun keskeiset tasot

Pyramidin alimmalla tasolla ovat matkailukohteet ja niiden puitteet. Nämä kohteet ovat matkailun perustaa, ja niiden on tarjottava vetovoimaa ja matkailullista potentiaalia. Lisäksi infrastruktuurin ja palveluiden on oltava kunnossa, jotta kohde on valmiina kestäväälle matkailulle.

Toisella tasolla ovat varsinaiset matkailutoimijat ja muut matkailusidonnaiset toimialat kuten esimerkiksi kuljetus- ja elintarvikeala sekä kulttuurilaitokset kuten teatterit ja taidemuseot. Matkailutoimijat tuotteistavat kohteen ja tarjoavat matkailupalveluita. Keskeistä tällä tasolla on toimijoiden välinen yhteistyö ja järjestäytyminen, jossa matkailun kehittämisorganisaation ja Oulun Matkailu Oy markkinointiyhtiön vahva alueellinen asema yhteistyön kehittäjänä on keskeistä. Toimijoiden väliselle yhteistyölle tulee olla vakiintuneet foorumit, jotta kohdetta voidaan kehittää yhteisvoimin kestäväällä tavalla.

Kolmannella tasolla on strateginen ja poliittinen ohjaus. Tämä taso liittyy erityisesti kaupungin strategiseen ohjaukseen ja poliittisiin päätöksiin. Poliittinen ohjaus voi olla haastavaa, jos matkailukohteisiin liittyy ristiriitaisia intressejä, mutta sen rooli on ratkaiseva, jotta kestävä matkailua voidaan kehittää pitkäjänteisesti.

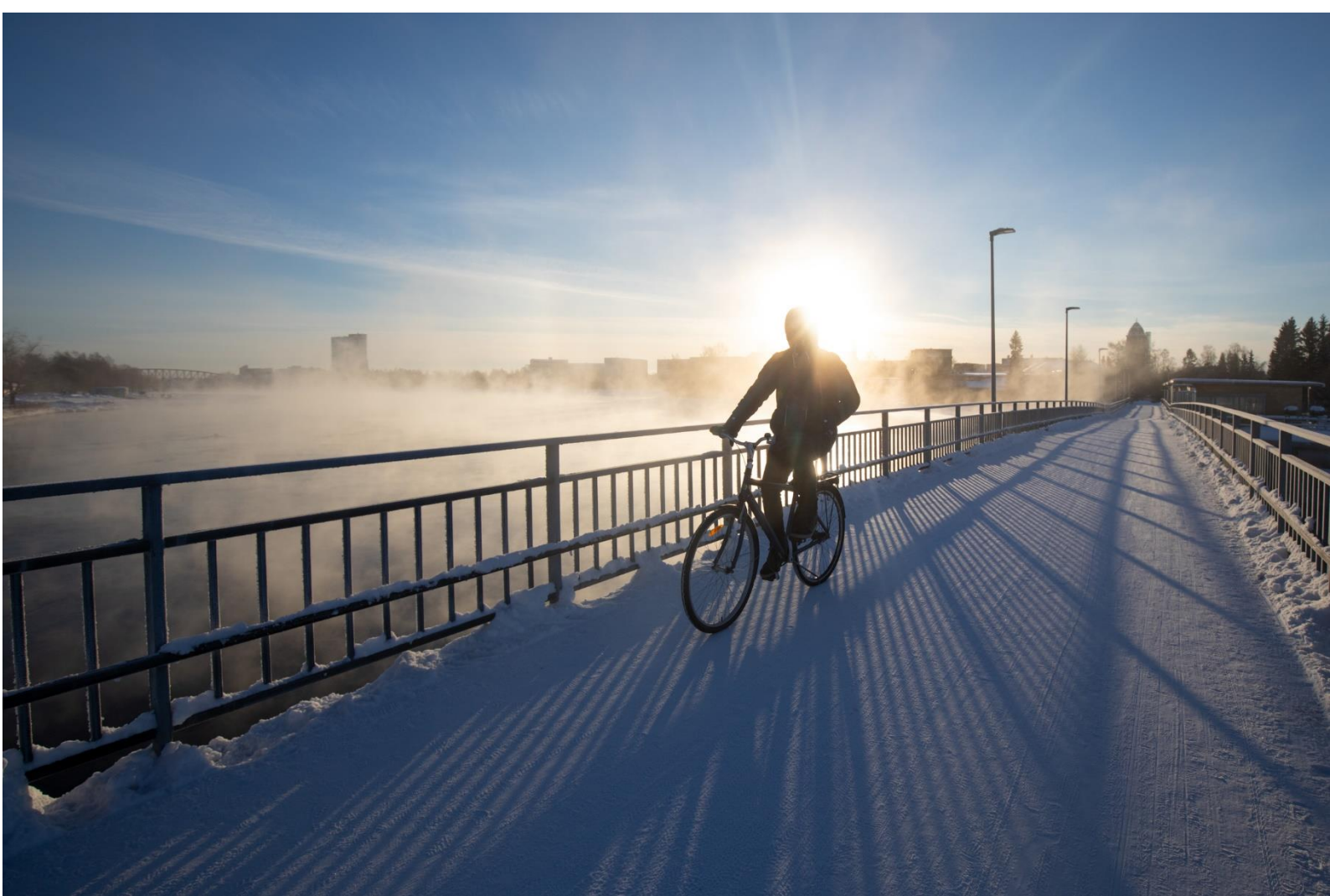
Pyramidin huipulla on kestävä matkailu, joka toteutuu SDG-kriteerien mukaisesti. Jotta kestävä matkailun tavoitteita voidaan saavuttaa, kaikkien alempien tasojen (kohteiden puitteet, matkailutoimijoiden yhteistyö ja poliittinen ohjaus) on oltava kunnossa. Vasta näiden perustavanlaatuisien tasojen jälkeen voidaan kestävyyttä tarkastella kattavasti ja soveltaa kestävä matkailun kriteerejä käytäntöön.

Laajemmasta näkökulmasta kestävä matkailun ekosysteemiin liittyy erityyppisiä toimijoita, joilla kaikilla on oma roolinsa kokonaisuuden näkökulmasta. Seuraavassa kuvassa on hahmoteltu alueellista kokonaisuutta seuraavalla jaottelulla: varsinaiset matkailutoimijat, toimintaympäristö ja puitteet (julkisen sektori ja maanomistajat), matkailusidonnaiset ja lisäarvopalvelut sekä kehittämiseen, osaaminen ja yhteistyö.

Kuva 8: Kestävän matkailun ekosysteemin erityyppisiä toimijoita

Matkailutoimijoihin lukeutuvat sekä yksityiset yritykset että erityyppiset yhdistykset, jotka voivat toteuttaa palveluja tai tapahtumia matkailukohteissa. Kolmas sektori käsittää tässä esimerkiksi urheiluseurat, kyläyhdistykset, taide- ja kulttuuriyhdistykset, aatteelliset yhdistykset esim. luonnonsuojeluyhdistykset sekä matkailuoppaat.

4. Kestävän matkailun tavoitteiden asettaminen alueilla

Kestävän kehityksen seitsemäntoista tavoitetta ovat laajoja kokonaisuuksia, jotka ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä maailmanlaajuisesti. Jotta alueellisesti päästään toteuttamaan mahdollisimman vaikuttavia toimenpiteitä, on pysyttävä linjassa toimialan tutkimustietoon pohjautuvien toimialasuositusten (mm. UN Tourism ja [European Travel Commission ETC](#)) ja valtakunnallisten Visit Finlandin suositusten kanssa. Alueellinen Oulun seudun matkailustrategia ja Oulun kaupunkistrategia linjaavat osaltaan painotettavia teemoja. STORE -hankkeessa luotava toimintamalli tukee Oulun seudun matkailutoimijoita konkreettisemmalla tasolla asettamaan vastuullisen matkailun tavoitteita Oulun seudun erityispiirteet huomioiden.

5. Kestävän matkailun kehittämissuunnitelman työprosessi

Kehittämissuunnitelman luomiseen liittyi työskentelyä ydintiimissä, johon kuului jäseniä BusinessOulusta, Oulun kaupungilta, Oulun Matkailu Oy:stä, Limingan kunnasta, Metsähallitukselta, Visit Finlandilta ja alueen matkailuyrityksistä (3 kpl).

Matkailualan sidosryhmiä osallistettiin laajemmin SDG-työhön avoimessa tilaisuudessa, jossa haettiin yhdessä laajempaa näkemystä Oulun matkailualueen tärkeimpien kestävän kehityksen tavoitteiden linjaamiseksi.

Kehittämissuunnitelmatyön osana pilotoitiin SDG-tavoitteiden asettamisen matkailukohdekohtaista toimintamallia kolmessa pilottikohteessa. Mallin tavoitteena on edistää matkailutoimijoiden yhteistyötä kestävän kehityksen tavoitteiden eteen, nimenomaan paikallisia, matkailukohteen erityispiirteitä huomioiden. Matkailukohteen parhaita tuntijoita ovat yritykset ja muut matkailutoimijat sekä kehittäjät, joilla kullakin voi olla yksityiskohtaisemmat toimenpidesuunnitelmat kestävän kehityksen edistämiseksi esimerkiksi suorittamalla kestävyys sertifikaatteja ja osallistumalla Sustainable Travel Finland (STF) -ohjelmaan.

5.1 Toimintamallin pilottikohteet

Kestävän matkailun edistämisen toimintamallia rakennettiin yhteistyössä kolmen erityyppisen pilottikohteen kanssa.

5.1.1 Nallikari-Hietasaari

Nallikari sijaitsee Hietasaarella meren rannalla. Alue on tunnettu pitkästä hiekkarannasta ja Nallikarin majakasta. Oulun keskustasta kävellessä alueelle tulee noin 3,5 kilometriä matkaa. Kohteeseen pääsee myös julkisilla kulkuvälineillä. Nallikarissa on laadukkaat majoituspalvelut ja monipuolinen aktiviteettitarjonta. Suurimpana toimijana alueella on Nallikarin lomakylä. Majoitustarjonta on monipuolinen; hotelli-, villa-, mökki- ja leirintäaluemajoitusta. Alueen yritykset tarjoavat ympärivuotisesti välinevuokrausta, ohjattuja retkiä sekä aktiviteetteja ryhmille. Nallikari-Hietasaaren alueelta kestävän kehityksen linjauksia oli pilottityöpajoissa linjaamassa sekä majoitus-, ravintola-, ohjelmapalvelu- että liikennetoimijoita.

5.1.2 Sanginjoki

Sanginjoki on luonnonsuojelualue, joka sijaitsee noin 20 kilometriä Oulun keskustasta itään. Sanginjoella on eripituisia ympyräreittejä, retkeilyrakenteita, vuokratupa ja luontokahvila. Sanginjoen luonnonsuojelualueella on käynnissä laajat uudistus- ja rakennustyöt, jotka valmistuvat syksyllä 2024. Metsähallituksen mukaan, alueesta tulee uudistuksien myötä kansainvälisen tason luontomatkailukohde ja lähivirkistysalue sekä luonnonsuojelun ja ympäristökasvatuksen mallikohde. Sanginjoella toimii yksi matkailuyritys kahvilan lisäksi, joka tarjoaa erilaisia luontoaktiviteetteja ja -elämyksiä alueella, kuten ohjattuja metsäretkiä, nuotioruokailuja, metsäjoogaa ja virkistyspäiviä. Kohdetta hallinnoi Metsähallitus. Sanginjoen alueen kestävän kehityksen linjauksia oli pilottityöpajoissa linjaamassa ohjelmapalvelu- ja ravintola-, yhdistys- ja luonnonsuojelutoimijoita sekä Metsähallituksen edustaja.

5.1.3 Virpiniemi

Virpiniemen liikuntapuiston alue sijaitsee noin 20 kilometriä Oulun keskustasta pohjoiseen Haukiputaalla. Alueella toimii mm. Virpiniemi Golf, SF-C leirintäalue Rantasarka, hevosurheilutoimijoita, koiraharrastajia sekä Virpiniemen merivartioasema. Alueella on retkeilyreitiverkosto. Alue on hiekkapohjaista mäntykangasta, jossa rantavalli- ja dyynimuodostelmat hallitsevat maisemaa. Virpiniemen pohjoispuolella sijaitsee maakunnallisestimaisemallisesti merkittävä Runtelinharjun harjumuodostelma, josta avautuu merellinen maisema. Alueen jäkäliköt ja muu kasvillisuus ovat erittäin kulutusherkkiä. Virpiniemen liikuntahalli on tyhjiään ja alueelle etsitään uusia toimijoita ja kaavaillaan asutusta sekä majoitusinvestointeja. Kestävän kehityksen teemoista keskusteltiin Virpiniemessä Virpiniemen neuvottelukunnan kanssa.

5.2 Toimintamalli

Kestävän matkailun edistämisen toimintamalli tarkastelee alueen erityispiirteitä ja matkailun kehittymisen suuntaa sekä matkailun vaikutuksia alueeseen sekä yksittäisen yrityksen tilannetta. Mallin avulla nostetaan esiin alueen haasteet ja tai puutteet, joihin voidaan ja halutaan vaikuttaa ja tehdään valinnat tärkeimmistä, vaikuttavimmista kestävän kehityksen tavoitteista. Valitut tavoitteet sanoitetaan auki tarkentaen alueen erityispiirteet ja tavoitteet priorisoidaan yhdessä. Valituille tavoitteille sovitaan (STF yhteensopivat) mittarit, joiden avulla koko alueen kehitystä voidaan seurata. Seurantatapa, kokoontumiset ja aikajänne sovitaan myös.

Prosessin lopputuotos: alueen yhteinen kestävyyslupaus ja SDG-kestävyysohjelma, jonka avulla toimijat sitoutuvat yhdessä sovittuihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

KESTÄVÄN KEHITTÄMISEN TOIMINTAMALLI

Kuva 9. Kestävän kehittämisen toimintamalli

5.3 Pilottikohteiden erityispiirteet ja alueiden kehittymisen suunta

Alueiden erityispiirteiden ymmärtäminen ja kehittymisen suunnan hahmottaminen on tärkeää taustatietoa kestävä kehityksen tavoitteita valittaessa.

Nallikari-Hietasaari-alueen toimijat linjasivat seuraavia erityispiirteitä:

- Nallikari on vahvasti myös paikallisten kohde, kaupunkikohde, ranta on alueen keskiössä
- Alue on kehittynyt kovasti, kasvaa kävijämääriltään ja leviää sijanneiltaan, yhteistä näkemystä tarvitaan, miten kehittyminen on järkevää tehdä

Kehittämistarpeet

- Matkailu aiheuttaa ajoittain roskaantumista ja pysäköinnin ruuhkautumista
- Saavutettavuus julkisilla kaipaa parannusta, paikoin myös pysäköinti ja alueella liikkumisen ohjeistus ja turvallisuus.
- Kausittain alueella on ongelmia likaisen meriveden vuoksi.
- Toimijoiden kestävä liiketoiminnan näkökulmasta ympärivuotisuutta tulisi kehittää.
- Luontopolut ovat osin hyödyntämättä.

Työpajatyöskentelyllä Nallikari-Hietasaaren alueen toimijat valitsivat alueensa yhteisiksi kestävä kehityksen tavoitteiksi neljä kattavaa tavoitetta:

NALLIKARI-HIETASAAREN YHDESSÄ VALITSEMAT SDG:t

Toimijoiden
välinen yhteistyö.
Tuo
vaikuttavuutta,
imagoetuja ja
säätöjä

Meri; ranta ja vesi
puhtaana.
Nallikari-
Hietasaaren suurin
vetovoimatekijä

Paikallisten
osallistuttaminen sekä
yhteistyökumppanina
että asiakkaana.
Rekrytointi/työllistä-
minen (nuoret,
osatyökykyiset ym)

Luontoympäristöstä
huolehtiminen
(polut ym),
liikkumisen
infrastruktuuri
alueella,
ohjaus/opastus

Esimerkit valituista toimenpiteistä ja mittareista tavoitteittain Nallikari-Hietasaari

Yritysryhmänä viestiminen Oulun kaupungin suuntaan meriveden puhtauden ja puhtaustiedon tarpeesta asiakkaiden informoimiseksi yhtenäisesti

Veden laatumittaus ja siitä viestiminen /infonäyttö
Alueen yhteinen säännöllinen asiakastytytyväisyyskysely

Sertifikaatit kaikilla matkailutoimijoilla

Sertifikaattien määrä alueella

Oppilaitosyhteistyö, nuorten työllistäminen

Kesätyöntekijöiden ja harjoittelijoiden määrä alueella, kansalaisuus

Yhteistyön tiivistäminen, yhteistyöryhmä. Yhteistoiminnat, kuten yhteiskilpailutus ja koulutukset

Yhteistyöryhmään saatujen toimijoiden määrä.
Kilpailutus tehty kyllä/ei

Sanginjoen alueen toimijat linjasivat seuraavia erityispiirteitä:

Suojelualueen erityispiirteet sekä Oulun läheisyys.

Alueen kävijämäärät tulevat nousemaan ja muutoksiin tulee varautua.

Kehittämistarpeet:

- Alueessa on suuri potentiaali, mutta palveluja ja ansaintamahdollisuuksia tarvitaan lisää.
- Saavutettavuutta tulisi parantaa Oulusta.
- Alueen suojelun yksityiskohdat mm. Pilpasuon suunta ja alueen edellytykset kansallispuisto-
statuksen hakemiseen, mikäli se otetaan tavoitteeksi.

Työpajatyöskentelyllä Sanginjoen alueen toimijat valitsivat alueensa yhteisiksi kestävän kehityksen tavoitteiksi neljä kattavaa tavoitetta:

SANGINJOEN YHDESSÄ VALITSEMAT SDG:t

Edistämme
matkailijoiden
luontoterveyttä ja
paikallista
hyvinvointia

Saavutettava ja
yhdenvertainen
joukkoliikenne ja
pyörätiet

Varmistetaan, että
Sanginjoen
luonnonsuojelualue
että kehitetään
kaiken ikäisten
ympäristökasvatuk-
sellisena kohteena

Toimitaan ja
kehitetään aluetta
yhdenvertaisuutta
edistään.
Edistetään yhteistyötä
ja kumppanuutta
alueen sisällä ja
uusien toimijoiden
kanssa, avoimin mielin

Saavutettavuuden
parantaminen,
alueen kestävä
käyttö ja alueen
asukkaiden arjen
toimivuus

Esimerkit valituista toimenpiteistä ja mittareista tavoitteittain, Sanginjoki

Viestitään ja tiedotetaan alueesta ja sen
mahdollisuuksista

Kävijämäärän seuranta (laskurit, autolaskurit).
Kävijämäärä x yleiset hyvinvointivaikutukset

Rakennetaan yhteistyötä koulujen kanssa
– esittelykäynti opettajille

Perehdyttämismäärät

Alueen toimijoista koostuvan yhteisön
kokoaminen

Yhteistyöryhmä perustettu kyllä/ei

Kestävien liikkumismuotojen edistäminen
(bussipysäkki, kevyenliikenteen väylä)

Prosessin selvittäminen kyllä/ei

Virpiniemen alueen toimijat linjasivat seuraavia erityispiirteitä:

Alue on useiden erityyppisten liikunta- ja harrastustoimijoiden käytössä.

Herkkä harjuluonto ja sijainti meren rannassa sekä yksityinen maanomistus Oulun kaupungin omistaman alueen välittömässä läheisyydessä asettavat reunaehdot toiminnolle

Kehittämistarpeet

- Toimijoiden tiiviimpi yhteistyö
- Yhteiskäytön pelisäännöt ja turvallisuus
- Luontoympäristön kestävä käyttö (kulumisen estäminen, luonto-osuuksien säilyttäminen, meri)
- Lisäpalvelut ja toimintojen laajentamisen mahdollisuudet olemassa oleville toimijoille + investoinnit
- Yhtenäinen näkyvyys/markkinointi

Virpiniemessä ei viety SDG toimintamallia läpi, vaan toimijoiden toimijahaastatteluiden pohjalta valittiin tärkeimmät kehitettävät kestävyysteemat ja kokoustettiin teemoista keskustellen. Ryhmä tunnisti tiedonkeruun tarpeen esimerkiksi alueen toimijoiden toimialalajittelun laatiminen ja tehtyjen investointien kartoittaminen. Kokouksessa todettiin tarve nimetä ”kyläpäällikkö”, jotta tiiviimpää yhteistyötä voidaan rakentaa ja yhteisistä asioista sopia.

5.3.1 Kerätyt aineistot

Matkailutoimijoita ja matkailun sidosryhmiä kutsuttiin kattavasti pohtimaan Oulun matkailun tärkeimpiä kestävä kehityksen tavoitteita avoimeen tilaisuuteen 25.4.2024. Mukana tilaisuudessa oli matkailutoimijoiden lisäksi kehittäjiä (Pohjois-Pohjanmaan liitto, ELY, oppilaitokset; Oulun yliopisto), liikennöitsijöiden edustajia, Oulun kaupungin edustajia ja yhdistystoimijoita.

Sidosryhmätilaisuuden osallistujat näkivät, että Oulussa

- on lähdetty liikkeelle sertifiointityössä ja viestinnässä
- viestitään monikanavaisesti vastuullisuudesta omassa toiminnassa
- tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa
- edistetään kierrätystä ja kiertotaloutta
- laaditaan suunnitelmia kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi
- huomioidaan inklusiivisuutta ja monikulttuurisuutta
- tuetaan työllisyyttä
- hiilitiekartta on käytössä, osa seuraa hiilijalanjälkeä
- yhteisöllisyys toimii monissa kohteissa

Osallistujat näkivät, että tulevaisuudessa kehittämisessä

on erityisesti panostettava

- Viipymän pidentämiseen mm. palveluita kehittämällä
- Luontoon ja paikallisuuteen mm. koulutuksen, kierrätyksen lisäämisen ja paikallistuuotteiden avulla
- Vastuullisuuskoulutuksiin
- Vastuullisuustiedotukseen
- Julkiseen liikenteeseen
- Kestävän kehityksen teemojen käytännön toteutukseen mm. työkaluihin, kestävyuden näkyväksi tekemiseen jo varausvaiheessa
- Läpinäkyvyyteen

Projektityöskentelyn ydinryhmä näki Oulun tärkeimmiksi kestävän matkailun tavoitteiksi työpajassaan:

1. Hiilijalanjäljen pienentäminen (13)
2. Kestävä kulutus ja tuotanto): Kun kehitetään matkailupalveluita, kestävyys on huomioitava, jotta palvelutuote on pidempiaikaisempi. Läpileikkaava teema. (12)
3. Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien vahvistaminen, sidosryhmien kokoaminen työskentelemään yhdessä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. (17)
4. Matkailuala meriekosysteemien säilyttämisen tukena (14)
5. Infran parannukset, vihreä suunnittelu, saavutettavuus (11)
6. Uusiutuvan energian käyttö ja energiatehokkuus (7)

5.3.2 Pilottien osallistujapalaute

Pilottikohteiden toimijat näkivät SDG tavoitteiden yhteistyöstämisen tarpeellisenä ja hyödyllisenä. Keskustelut muiden matkailutoimijoiden kanssa laajensivat ymmärrystä toisten toimijoiden toiminnasta ja erityistarpeista toimintaympäristössä ja avasivat näkymiä yhteistyölle uudenaikaisissa toimenpiteissä.

Palautetta kerättiin pilottiyritysten edustajilta työpajatyöskentelyjen jälkeen sekä koko työskentelyn päätyttyä ja kestävän kehityksen mallin valmistuttua. Pilotoinnissa mukana olleet matkailutoimijat näkivät, että toimintamallilla voidaan näyttää selkeästi yhteiset tavoitteet. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää aktiivista, sitoutunutta toimijaryhmää. Työskentelyn koettiin mahdollistaneen syvemmän keskustelun kestävydestä, alueiden yhteisistä arvoista ja toimintatavoista.

6. Vaikuttavuus

Kehittämistyötä kestävyiden eteen on tärkeää tehdä laaja-alaisesti, ekosysteemin eri toimijoita osallistaen, ja samansuuntaisesti, jotta toimenpiteistä saadaan mahdollisimman vaikuttavia. Mitattavuus mahdollistaa kehittymisen ja tulosten seurannan. Samalla se auttaa matkailukohteen kehittäjiä parempaan päätöksentekoon, riskien hallintaan ja kustannussäästöihin. Matkailun seuranta auttaa myös lisäämään kävijäkohtaista arvoa.

[Visit Finland](#) on määritellyt kestäville matkailulle kansalliset indikaattorit, jotka ovat kestävä matkailun seurannan kannalta keskeisimpiä. Indikaattorit on jaettu neljään osa-alueeseen:

- **Kohteen hallinnointi**
Esimerkiksi matkailun vaikutus työllisyyteen, yhteistyö.
- **Taloudellinen arvo**
Esimerkiksi matkailutulot, yöpymiset, kansainvälisten matkailijoiden määrä, sesonkityöntekijöiden määrä.

- **Sosiaalinen & kulttuurinen vaikuttavuus**

Esimerkiksi kestävän matkailun koulutukset, sesonkityöntekijöiden määrä, matkailijamäärä suhteessa paikallisiin, matkailutyöntekijöiden sukupuolijakauma, prosenttiosuus matkailuyrityksistä, jotka tarjoavat palveluita liikuntarajoitteisille asiakkaille.

- **Ympäristövaikutukset**

Esimerkiksi hiilijalanjälkeään mittaavien yritysten määrä, kierrätys ja jätteiden määrä, veden ja energian kulutusta vähentävien yritysten määrä, uusiutuvaa energian osuus energian kokonaiskulutuksesta matkailuyrityksissä, luonnonsuojeluun ja ennallistamiseen tai muuhun osallistuvien matkailuyritysten määrä, suojeltujen alueiden määrä alueella, kestävien ruokatuotteiden käyttö osana ruokapalveluja.

6.1 Vastuullisuusjohtaminen

Vastuullisuusjohtaminen on kokonaiskuvan hallintaa, tavoitteiden määrittelyä, seuranta ja edelleen kehittämistä, kun osatavoitteita on saavutettu. Se on vastuullisuuden integrointia kokonaisvaltaisesti matkailutoimintaan kaikilla osa-alueilla, ei irrallisena kokonaisuutena. Vastuullisuusjohtamisen ymmärrys auttaa toimijoiden neuvonnassa ja palautteen annossa sekä rohkaisussa eteenpäin tavoitteellisesti ja laajasti kehittämispolullaan.

Destinaation kehittäjän tulee huomioida sosio-ekonomisen, kulttuurisen ja ekologisen kestävyiden lisäksi johtaminen. GSTC-kriteeristöä johtamisen kriteereinä tarkastellaan sidosryhmien osallistamista, muutosjohtamista ja itse johtamiseen käytettyä rakennetta sekä strategioita ja toimintasuunnitelmia. Alueellisesti on tarpeen kerätä kävijädataa ja informoida matkailijoita. Nämä GSTC kriteereinä käytetyt johtamisen teemat vastaavat kestävän kehityksen tavoitteita 11 (kestävät kaupungit), 12 (vastuullinen kulutus), 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto) ja 17 (yhteistyö ja kumppanuus). Matkailun julkisvetoinen kehittäminen, mukaan lukien matkailuneuvonta, organisoidaan Oulussa BusinessOulun matkailutiimillä. Matkailutiimiin kuuluvat toimialan asiakkuuspäällikkö, kaksi projektipäällikköä ja matkailuneuvonnan työntekijät. Kehittämistyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä Oulun Matkailu Oy:n, Oulun kulttuurisäätiön ja Oulun sivistys- ja kulttuuripalveluiden kanssa. BusinessOulun rooliin kuuluu vahvasti matkailualueen vastuullisuusjohtaminen.

BusinessOulun STF merkkihakemuksen mukaan BusinessOulu onkin tunnistanut jo aikaisemmin tehdyn kehittämistyön pohjalta lähivuosille kolme eri teemaa, joiden parissa kestävää matkailua erityisesti kehitetään. Kestävän kehityksen tavoitelinjauksen (SDG) lisäksi: *vierailijakokemuksen kestävä kehittäminen* ja *asukastytyväisyys osana matkailun vaikutuksia*. Pilottikohteiden SDG työskentelyssä nousi jokaiselta työryhmältä toive BusinessOululle koordinoitavasta matkailun kestävässä yhteiskehittämisessä. Tämä on tärkeää varsinkin laajemman matkailuekosysteemin kohdalla, jotta kaikki kestävyiden osa-alueet tulevat huomioiduksi ja kehittämiseen osallistuvat nekin tärkeät sidosryhmät, jotka eivät itse miellä itseään matkailutoimijoiksi.

Muutosjohtamisen näkökulmasta GSTC-kriteeristö tarkastelee matkailijavolyymeja, kontrollin ja rajoitusten tarpeita, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja riskien hallintaa. (Linjassa ovat kestävän kehityksen tavoitteet 9 (kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuuria), 11 (kestävät kaupungit ja yhteisöt), 12 (vastuullinen kulutus), 13 (ilmasto) ja 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto)). Näihin teemoihin voidaan pureutua edellä mainittujen asukastytyväisyys tutkimusten ja vierailijakokemuksen kehittämisen avulla. BusinessOulu on toiminnassaan panostanut matkailutoimijoiden osallistamiseen ja yksilöiden osaamisen kehittämiseen mm. matkailustrategiatyössä ja kestävän matkailun koulutuksin.

Oulun matkailullisena tavoitteena on olla kestävästi tiedolla johdettu matkailukaupunki, tavoitteeseen on jo lähdetty hakeutumalla STF ohjelmaan. Sekä kestävyys että tiedolla johtamisen näkökulmasta mittaaminen, indikaattoreiden ja suorituskykymittareiden asettaminen ovat tärkeitä toimenpiteiden vaikuttavuuden ja onnistumisen mittaamiselle.

6.2 Vaikuttavuuden mittaaminen Oulun seudun matkailussa

Seututasolla on tarpeen tarkastella SDG-tavoitteita alueen omien strategisten tavoitteiden ja kokonaiskestävyyden näkökulmasta ja valita sen perusteella vaikuttavuutta parhaiten kuvaavat mittarit. Matkailukohteiden ja niissä toimivien yritysten osalta mittareiden on hyvä liittyä kohteen omiin erityispiirteisiin ja kehittämistarpeisiin – jos mahdollista, linjassa valtakunnallisten ja globaalien indikaattoreiden (GSTC ja ETIS) kanssa. Yleisesti mittareita valittaessa on hyvä pohtia haetaanko prosessimittareita, jotka ohjaavat toimintaa ja varmistavat sen laatua vai tulostittareita, jotka keskittyvät lopputulokseen, saavutuksiin. Laajempi kokonaiskuva mahdollistuu määrällisten ja laadullisten indikaattoreiden yhdistelmästä.

Seuraavassa taulukossa on listattu Oulun seudulle valitut indikaattorit, joista osa on laadullisia ja osa määrällisiä. Matkailukohteiden indikaattorit ovat yleisen tason esimerkkejä ja suosituksia, joita voi olla tarpeen räätälöidä kohdekohtaisesti.

Indikaattorit	Oulun seutu	Matkailukohteet, yritykset
Kohteen hallinnointi	Strategisuus kehittämisessä Alueellisten strategioiden mukaisuus STF-merkki (alue) STF-merkkien määrä (yritykset)	Hyvä hallintotapa ja toimijoiden osallisuus STF-merkit tai muut sertifikaatit
Taloudellinen arvo	Vetovoima Yritysten liikevaihdon kasvu Matkailutulon kasvu	Liiketoiminnan kannattavuus Liikevaihdon ympärivuotinen kasvu
Sosiaalinen & kulttuurinen vaikuttavuus	Työllisyys Pitovoima ja asukastytyväisyys	Työpaikat Asiakastytyväisyys Asukastytyväisyys
Ympäristövaikutukset	Aluetason päästövähennykset Kestävät liikenne- ja liikkumispalvelut (saavutettavuuden kehitys)	Energiansäästö Hiilijalanjalan laskenta/ päästövähennykset Jätteet ja ruokahävikki

Jos vaikuttavuutta tarkastellaan laajemmasta ekosysteeminäkökulmasta, voi arvioida myös seudun yritysten potentiaalia hiilikädenjäljen kasvattamiseen. Se tarkoittaa käytännössä matkailua palvelevia muiden alojen yrityksiä, jotka kehittävät matkailukohteille tai -yrityksille ratkaisuja, joiden avulla nämä voivat pienentää hiilijalanjälkeään, ja samalla skaalaavat kehitettyjä ratkaisuja laajemmille markkinoille. Konkreettinen esimerkki voi olla esimerkiksi kestävää liikkumista edistävä mobiilisovellus, jonka teknologia-yritys kehittää matkailualueelle tai -kohteelle.

Vaikuttavuuden seuranta ja viestintä

Matkailun kehittäjäorganisaatio on luonteva taho seuraamaan vaikuttavuutta aluetasolla. Etenemistä käsitellään säännöllisesti Kestävän Oulun koordinaatioryhmässä (ks. kohta 8) , ja tuloksia on hyvä esitellä ja arvioida vuosittain yhteisellä foorumilla.

Tuloksista ja vaikutuksista on tärkeää viestiä systemaattisesti avaintoimijoille ja sidosryhmille. Myös yritysten kannattaa nostaa näkyvästi esille toteutetut panostukset kestävyteen ja vastuullisuuteen. Toimialan yhteishenkeä nostaa vuosittainen palkitseminen esim. vaikuttavimmista tuloksista tai innovatiivisimmista kestävyystoimenpiteistä.

7. Strategiset suositukset etenemiselle

Kestävämpien ja yhtenäisten kestävyystekojen aikaan saamiseksi Ouluun tulee perustaa kestävän Oulun koordinaatioryhmä, jossa ovat edustettuina avainhenkilöt kaupungin eri hallintokunnista. Tarvitaan avoin vuorovaikutteinen keskustelufoorumi yhteisten tavoitteiden linjaamiseen, koordinaatioon, toimenpiteiden priorisointiin ja tiedonvaihtoon. Vastuullisuuden johtamiseen tarvitaan monialaista näkemystä ja yhteistyötä.

BusinessOulun tärkeä tehtävä on matkailualueen kohteiden yhteistoiminnan ja matkailuklusterin koordinointi, joka edesauttaa yhteisessä suunnassa pysymistä, tavoitteiden saavuttamista ja yhteistyötä aluetasolla. Koordinointiin tulee sisältyä SDG-tavoitteiden valinnan tukea ja tavoitteiden kirkastamista säännöllisesti sekä matkailualueella että kohteissa. Jatkuva, yhdessä sovittu, seurantatapa mahdollistaa tiedolla johtamista ja rohkaisee yhteistyöhön sekä vastuullisuusviestintään.

Kuva 10: Askeleet kestävän matkailun kehittämisessä

7.1 Toimenpiteet ja ajoitus

Miten BusinessOulu voi edesauttaa kestävän kehityksen tavoitteiden asetantaa ja saavuttamista Oulun matkailussa aluetasolla ja yritystasolla? (*=myös pilottiyrityksiltä nousseet toimenpiteet, ^STF kehittämissuunnitelmassa esitetty toimenpide)

Kestävän kehityksen johtaminen matkailuyritysten suuntaan		Ajoitus
*^Matkailutoimialan yhteistyön kehittäminen ja verkoston/klusterin laajentaminen	Tilaisuudet verkostoitua, kouluttautua ja luoda kumppanuuksia	jatkuvaa
*Osallistuminen julkisen ja yksityisen sektorin välisiin keskusteluihin	Ratkaisujen löytäminen yhdessä, yhteistyön rakentaminen, korruption ehkäiseminen	jatkuvaa
*Matkailualan sosiaalisen vastuun vahvistaminen	Kaupunki-yritys-oppilaitos yhteistyön ja matkailutoimialan paikallisen työllisyyden ja vetovoiman kasvun kehittäminen. Yhteistyö, joka luo opiskelijoille pääsyn yritysmaailmaan - työmahdollisuuksien esittely matkailualalla.	2025, jatkuvaa
*Viestinnän monipuolinen kehittäminen	Tiedon jako ja välittäminen paikallistasolla (turvallisuus, palvelukehittäminen, rahoitus ym). Matkailutoimijoiden rohkaisu minimoimaan palvelutuotannon kielteiset vaikutukset, kiertotalouden ratkaisuihin ja hiilikädenjäljen lisäämiseen.	2025
*Matkailijan vastuuttamiseen tähtäävien toimenpiteiden tukeminen	Koulutus, viestintä, uudistavan matkailun tuotteet, rahoitus	2025-2026
*Laadullisen tiedon kerääminen säännöllisesti matkailutoimijoilta	Tavoitteiden seuranta alueellisesti yhteistyössä matkailuyritysten kanssa	2025, jatkuvaa,
*^Jakamistalouden mahdollisuudet	Selvitetään jakamistalouden mahdollisuuksia ja lisätään tietoa aiheesta, sekä mahdollistetaan uudet kumppanuudet/ toimintamallit.	2026

Matkailutoimijoiden alueellinen palkitseminen kestävyyden kehittämisestä	Huomionosoitukset ja viestintä esim. alueellisessa Matkailufoorumissa	2025, jatkuvaa
--	---	----------------

Kestävän kehityksen johtaminen alueellisella tasolla		
^Yhteistyö muiden kaupunkien, maakuntien ja Visit Finlandin kanssa	Yhtenäinen kokonaiskuva, Vaikuttavuus, koko alueen vetovoima	2024, jatkuvaa
^Matkailualueen saavutettavuuden kehittäminen	Digitaalinen saavutettavuus, investointien helpottaminen, fyysinen saavutettavuus vähähiilisin ratkaisuin	2025-2030
Kansainvälisen ja EU-rahoituksen yhteistyön hyödyntäminen	Alueellisen ja yritysryhmiä kestävyystoimenpiteissä tukevan rahoituksen hakeminen ja siitä tiedottaminen matkailuklusterille Rahoitussuunnitelma matkailustrategiavuosille.	2026
*^Matkakohteen eri organisaatioiden ja hallintoalueiden yhteistyön kehittäminen.	Kestävän kehittämisen koordinaatioryhmän perustaminen avaintoimijoista	2025
*^Matkailutoimialan yhteistyön kehittäminen ja verkoston/klusterin laajentaminen	Tilaisuudet verkostoitua, kouluttautua ja luoda kumppanuuksia	2024, jatkuvaa
Kestävyyden entistä parempi huomioiminen strategisella tasolla	Matkailustrategian ja Matkailun master planin päivitys	strategioita päivitettäessä
^Matkailualan sosiaalisen vastuun vahvistaminen	Sosiaalisten vaikutusten ymmärrys ja tutkimus, tiedolla johtaminen	2025->
^Kulttuuripääkaupunkivuoden sisällön ja aktiviteettien ylläpidon tukeminen teemavuoden jälkeen	Kulttuurimatkailun kehittäminen ja jatkuvuus	2026->
*Yhteistyö koulutusorganisaatioiden kanssa.	Mahdollisuuksien tarjoaminen matkailutoimijoille kouluttautua lisää kestävän kehityksen teemoissa, paikallinen työllisyys	2025, jatkuvaa
BusinessOulun omien kestävän kehityksen tavoitteiden kirkastaminen	Matkailutoimialan erityispiirteiden huomiointi SDG-tavoitteiden asetannassa	2025, säännöllisin väliajoin

BusinessOulun yksityiskohtaisemmat toimenpidevalinnat hiilineutraali Oulu vuoteen 2035 mennessä – tavoitteen saavuttamiseksi.	Konkreettiset tavoitteet/ ekologinen näkökulma	2025
*^Kuntien ja matkailualueiden tukeminen SDG-toimintamallin käyttämisessä, matkakohteen hallinta	Tiedonvälitys ja koordinaatio	2025-2027
^Glasgow Declaration on Climate Action in Tourism ilmastojuhlakustukseen osallistuminen	Vaatimusten ja mahdollisuuksien selvittäminen	2025-2026
^Ympäristövaikutusten seuranta	Mittaamisen mahdollisuudet ja vaikuttavien mittareiden valinta	2026->
*^Viestinnän monipuolinen kehittäminen	Tiedon jako kestävyiden teemoista ja tiedonvälitys toimijoiden välillä sekä paikallistasolla että maakunnallisesti ja valtakunnallisesti – myös päättäjille.	jatkuvaa
^Vaikuttajaviestintä puhtaan energian ja veden puolesta	Matkailualan näkemys tietoon päättäjille paikallisesti ja valtakunnallisesti	2025->

7.2 Hankkeistus

Tärkeimmät ja kriittisimmät kehittämistoimet voi hankkeistaa kokonaisuuksiksi, joissa keskeisinä teemoina voivat olla esimerkiksi kestävä matkailun ekosysteemin koordinointi ja aktivointi, yritysten tukeminen kestävyyspolulla (mm. sertifiointit, tuote- ja palvelukehitys), saavutettavuuden parantaminen sekä kestävä ja ilmastoviisas infrastruktuuri. Isompien hankkeiden rinnalla yksittäisissä toimenpiteissä ja investoinneissa voi hyödyntää erityyppisiä avustuksia, joita myöntävät esimerkiksi ELY-keskus, Traficom ja eri ministeriöt.

Julkisvetoisen kehittämisen rahoitusmahdollisuuksista yleisesti:

KOORDINOINTI & KESKEISET TEEMAT	VETOVOIMAINVESTOINNIT
-EAKR (P-P liitto, ELY) -ESR+ (ELY) -JTF (P-P liitto, ELY) -Maaseuturahaston yleishyödylliset kehittämishankkeet (ELY /Leader)	-EAKR, JTF - Maaseuturahaston yleishyödylliset investoinnit -Erilliskohteisiin rahoitusta avustuksilla Esim, Traficom avustukset joukkoliikenteen rahoitus; kävelyn ja puöräilyn investointiohjelman valtionavustus

KOKEILUT JA VIREÄ TOIMINTA	KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ
-Nopeat kokeilut esim. AKKE-rahoitus -Innovatiiviset kokeilut SITRA -Tapahtumat ja yhteisöllisyys: säätiöiden, rahastojen ja pohjoismaisten rahoituslähteiden hyödyntäminen -Myös isompiin hankkeisiin voi sisällyttää temaattisia tapahtumia	-EU:n alueiden väliset yhteistyöohjelmat, mm. Interreg, AURORA ja NPA joissa vastaavia aluekehitykseen liittyviä teemoja kuin kansallisissa rakennerahastohankkeissa Lisäksi näkökulmina erityisest näkyvyyden, saavutettavuuden ja verkostojen kehittäminen sekä pääsy osaksi kv-kokonaisuuksia -EU:n temaattiset erillisohjelmat (Horizon (TKI), Erasmus (koulutus) jne) TKI-hankkeet teemoissa, joissa halutaan olla edelläkävijöitä ja samalla saada laajempia mahdollisuuksia pilotti-investointeihin. Ammattikorkeakoulujen, yliopistojen verkostojen hyödyntäminen

EAKR- rahoituksen toimintalinja 2: Hiilineutraali Suomi

Vuonna 2025 Pohjois-Pohjanmaan liiton rahoitustoiminta painottuu EAKR-toimintaan. Erityisesti toimintalinjaa 2 ja 3 (Saavutettavampi Suomi). Seuraava EAKR-hankehaku on ympäristöhankkeille 16.1.–27.3.2025. Toimintalinjassa 2 painotetaan Pohjois-Pohjanmaalla kolmea erityistavoitetta

2.1 Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonepäästöjen vähentäminen

2.2 Ilmastomuutokseen sopeutuminen, riskien ehkäiseminen ja katastrofivalmiuden- ja palautuvuuden edistäminen

2.3 Kiertotalouteen siirtyminen edistäminen

Erityistavoitteesta 2.2 rahoitusta voi hakea mm. innovatiivisiin menetelmiin ja tuotteisiin, joiden avulla edistetään sopeutumista ilmastomuutokseen ja varautumista sään ääri-ilmiöihin sekä edisteltään niihin liittyvää liiketoimintaa. Rahoitusta voi hakea myös esim. pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen ilmaston muutoksen sopeutumisiksi ja riskien ehkäisemiseksi sekä ilmastomuutoksen vaikutukset huomioivan luontomatkailun ja siihen liittyvien ekosysteemipalveluiden kehittämiseen. Myös erilaiset sopeutumisstrategiat ovat rahoituskelpoisia, samoin kuin ennakointi- ja riskienhallintaosamisen kasvattaminen.

Erityistavoitteesta 2.3 rahoitusta voi hakea esimerkiksi kierrätysmateriaaleja hyödyntävän älykkään materiaalien hallinnan kehittämiseen sekä julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä kiertotalouden edistämiseksi. Erityistavoitteesta tuetaan myös lajittelua, kierrätystä ja kestäviä logistiikkaketjuja edistävien palvelukonseptien kehittämistä.

Pilottikokeiluissa nousi ideoita esim. kiertotalousyhteistyöstä matkailutoimijoiden kesken, Sanginjoen luonnonsuojelualueen saavutettavuuden parantamisesta ja palveluideoita luontokasvatuksen teemoissa.

Ylimaakunnallinen yhteistyön rahoitus

Pohjois-Pohjanmaan alueella ajankohtaisia ylimaakunnallisia rahoitusmahdollisuuksia on esimerkiksi jo käynnissä 30.9.2025 saakka oleva JTF-hankehaku työllisyyteen ja osaamiseen liittyen (Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi). Rahoituksen erityiskohderyhmänä ovat nuoret, mutta myös opiskelijat, pk-yrittäjät ja työntekijät sekä työnantajat käyvät kohderyhmäksi.

Rahoituksen ESR-tyyppisiä toimia ovat mm. uudelleen koulutus ja uusien taitojen hankkiminen sekä uusi tai uudistuva liiketoiminta. Yhteistyö ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa on hyvä huomioida näissä teemoissa. Koulutuksesta ja nuorten opiskelijoiden tilanteesta keskusteltiin sekä Nallikarin että Sanginjoen pilotissa.

Kansainväliset rahoituslähteet

- EU:n kansainväliset alueyhteistyön ohjelmat ovat kunnille ja kehittäjäorganisaatioille ”helpoin” tapa lähteä liikkeelle. Hankkeisiin voi tyypillisesti sisällyttää myös pieniä pilotti-investointeja.
- Koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden osaamista ja hankkeistusmahdollisuuksia kannattaa myös hyödyntää

Miksi hakea kansainvälistä EU-rahoitusta?

- Enemmän rahoitusta, isompia hankkeita ja korkeammat avustusprosentit, esimerkkejä:
 - Alueyhteistyön (EAY) ohjelmat: tyypillisesti 80 % + lisäksi mahdollisuus hakea kansallista vastin-rahoitusta (max. 70 % omarahoituksesta), osassa ohjelmista myös yritykset voivat olla rahoitusta saavina kumppaneina
 - Horizon Europe: julkisille ja NGOille 100 % (yrityksille 60-100 %) + 25 % könttäsumma hallinnollisiin kuluihin
- Pääsy osaksi suurempia kokonaisuuksia
 - Reitistöt, matkaketjut, klusterit
 - Näkyvyys ja yhteismarkkinointi
- Kansainväliset kumppaniverkostot
 - Ovien avaus ja asiakaskontaktit
 - Kehityksen benchmarking ja kilpailijaseuranta
 - Vertaisoppiminen, ei keksitä pyörää uudelleen

Lähteet

- Fitness Media Oy (2022.) Virpiniemi – liikuttavan hyvä.
- Global Sustainable Tourism Criteria -kriteeristö. [GSTC Criteria | GSTC](#)
- Euromonitor (19.12.2023). Top Trends for travel2024. [Travel 2024: Top Trends Unveiled - Euromonitor.com](#)
- Kuntaliitto (2023). Kuntien ohjausasiakirjojen SDG-analyysikanvas käyttöohje
- Kuntaliitto (2022). SDG-analyysiprosessi, työkirja
- Malaska, P. (1994). Kestävä kehitys. Raportti määritelmää pohtineen työryhmän keskusteluista 18. huhtikuuta 1994. <https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Professori+Pentti+Malaskan+johtaman+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+laatima+muistio+kest%C3%A4v%C3%A4n+-+kehityksen+m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4st%C3%A4/28316bb9-f140-4560-bdf0-e6053e5bec16/.pdf>
- Oulun kaupunki (2023). Ilmastotyön tiekartta
- Oulun kaupunki (2022). Kaupunkistrategia Oulu 2030
- Oulun kaupunki (2019). Oulun kulttuuristrategia 2030
- Oulun kaupunki. Oulun kaupungin ympäristöohjelma 2026
- Oulun kaupunki, BusinessOulu (2021). Oulun kaupungin elinkeinopoliittinen kehittämisohjelma 2022-2027 [PowerPoint Presentation](#)
- Oulun kaupunki, BusinessOulu (2017). Oulun seudun matkailustrategia 2018-2023
- Oulun kaupunki, BusinessOulu (2017). Oulun seudun matkailustrategian toimenpideohjelma 2018-2023 [download](#)
- Oulun Matkailu Oy (2023). Oulun seudun matkailun Master Plan 2030
- Pohjois-Pohjanmaan liitto (2020). Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategia 2021-2023 [PowerPoint Presentation](#)
- Pohjois-Pohjanmaan liitto (2020). Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2021-2030
- Sitowise (2023). Oulun kaupungin kestävän kehityksen katsaus 2023
- STORE Älykäs ja uudistava matkailun Oulun seudulla -hanke
- STORE -hankkeen HowSpace työtila [Tervetuloa | Oulun matkailun kestävän kehityksen tavoitteet](#)
- TEM (2023). Matkailun talousvaikutukset. [Matkailu lukuina - Työ- ja elinkeinoministeriö](#)
- UN Agenda 2030 for Sustainable Development -suunnitelma
- UNWTO Tourism for SDGs [Tourism for SDGs – Welcome To The Tourism For SDGs Platform!](#)
- Visit Finland (2019). Kestävän matkailun periaatteet. [Kestävän matkailun periaatteet - Visit Finland](#)
- Visit Finland (2023) Kestävän matkailun tila 2022. [Kestävän matkailun tila 2022](#)
- Visit Finland. (2024). Liiketoiminnan kehittäminen, vastuullinen matkailu. <https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/vastuullinen-matkailu>
- Visit Finland (2024) Sustainable Travel Finland tilastot. [Sustainable Travel Finland tilastot - Visit Finland](#)
- Visit Finland (). Visit Finland's Climate Action Plan 2023. Vетten päällä /Finns walk on water
- Visit Oulu. [Tuukkonää Ouluun? - Visit Oulu](#)
- Visitory (2024). Oulu majoitustilastot ja matkailutilastot 2023. <https://visitory.io/fi/public/oulu/2023-01/2023-12/>
- WSP (27.4.2021). Merikaupunki Oulu - tavoitesuunnitelma
- YLE 28.2.2022 Jättiraportti: Peruuttamaton muutos maapallon järjestelmissä on jo käynnissä – ”vaarallista ja laaja-alaista sekasortoa luonnossa”. [Analyysi: IPCC:n ilmastoraportin synkkää viestiä voi olla vaikea ottaa vastaan keskellä sotaa, mutta silti se on tärkeämpää kuin koskaan aiemmin | Yle](#)

29.11.2024

Oulun kaupunki, BusinessOulu -liikelaitos

Oulun kestävän matkailun kehittämissuunnitelma

Kehittämissuunnitelma ja sen yhteydessä toteutettu kestävän kehittämisen toimintamalli
on tuotettu osana Älykäs ja uudistava matkailu Oulun seudulla hanketta,
joka on Euroopan Unionin osarahoittama hanke.

Älykäs ja uudistava matkailu Oulun seudulla -hanke

